

Nordkvaløya-Rebbenesøya landskapsvernområde i Karlsøy kommune, Troms Kulturlandskap og vegetasjon

**MILJØFAGLIG
UTREDNING AS**

Larsen, B. H. & Wergeland Krog, O. M.
2007. Nordkvaløya-Rebbenesøya land-
skapsvernområde i Karlsøy kommune,
Troms. Kulturlandskap og vegetasjon. Mil-
jøfaglig Utredning Rapport 2007:61. ISBN:
978-82-8138-264-0

Nordkvaløya-Rebbenesøya landskapsvernområde i Karlsøy kommune, Troms.

KULTURLANDSKAP OG VEGETASJON

Forsidebilde: Kulturmarka på Hersøygård med Grøtøya i bakgrunnen.
Foto: Bjørn Harald Larsen

Miljøfaglig Utredning AS

Rapport 2007:61

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Bjørn Harald Larsen
	Prosjektmedarbeider(e): Ola M. Wergeland Krog og Helge Fjeldstad
Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Troms, miljøvern- delingen	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Ann-Heidi Johansen
Referanse: Larsen, B. H. & Wergeland Krog, O. M. 2007. Nordkvaløya-Rebbernesøya landskapsvern- område i Karlsøy kommune, Troms. Kulturlandskap og vegetasjon. Miljøfaglig Utredning Rapport 2007-61: 1-55.	
Referat: Miljøfaglig Utredning har på oppdrag fra Fylkesmannen i Troms utført en kartlegging av naturtyper, vegetasjon og flora i Nordkvaløya-Rebbernesøya landskapsvern- område i Karlsøy kommune. Spesiell vekt ble lagt på kulturlandskapet og havstrandmiljøer. Det ble regist- rert 9 naturtypelokaliteter, 2 svært viktige (A), 5 viktige (B) og 2 lokalt viktige (C); alle hav- strandmiljøer og alle med unntak av Nordskardvågen (strandengkompleks) var sandstren- der og sanddyneområder. Det ble ikke funnet spesielle naturverdier knyttet til kulturlandskapet, som var under gjen- groing i hele landskapsvernområdet. Innspill til forvaltningsplan er gitt i form av anbefaling- er om hvilke områder som bør prioriteres for gjenopptatt hevd, hvilke områder som bør skjermes helt for inngrep og i hvilke områder det er ønskelig å legge til rette for økt bruk i framtida.	
5 emneord: Vegetasjon Naturtyper Kulturlandskap Havstrand Rebbernesøya og Nordkvaløya landskapsvern- område	

Forord

På oppdrag fra miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Troms har Miljøfaglig Utredning AS utført en kartlegging av naturtyper og flora i kulturlandskap og havstrandmiljøer i Nordkvaløya-Rebbernesøya landskapsvernområde i Karlsøy kommune, Troms fylke.

Kontaktpersoner hos miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Troms har vært rådgiver Ann-Heidi Johansen. Prosjektleder fra Miljøfaglig Utredning AS har vært biolog Bjørn Harald Larsen, mens naturforvalter Ola M. Wergeland Krog har vært prosjektmedarbeider. Naturforvalter Helge Fjeldstad i Miljøfaglig Utredning har utarbeidet kartene i rapporten.

Naturforvalter Morten W. Melby fra Miljøfaglig Utredning og geolog Jakob Møller fra Universitetet i Tromsø har gjennomført parallelle registreringer av henholdsvis landskap og kvartærgeologi innenfor verneområdet. Under rapporteringen har det vært utvekslet informasjon mellom utrederne. Området ble befart i perioden 25.-27.06.2007, sammen med landskapsutreder.

Vi vil takke de som har hjulpet til med å fremskaffe nødvendige opplysninger. Ansatte i Karlsøy kommune og hos fylkesmannens miljøvernavdeling har bidratt med nyttig informasjon.

En spesiell takk til SNO-ansatt Jon-Ove Scheie for båttransport i området. Dette gjorde det mulig å komme over store avstander i løpet av kort tid og sørget for et effektivt feltarbeid.

Raufoss/Rakkestad, 20. november 2007

Miljøfaglig Utredning AS /Wergeland Krog Naturkart

Bjørn Harald Larsen

Ola M. Wergeland Krog

Innhold

FORORD	4
INNHold	5
SAMMENDRAG	6
1 INNLEDNING	10
2 METODE	11
2.1 REGISTRERING OG VERDISSETTING	11
2.2 DATAINNSAMLING	11
3 REGISTRERINGER	14
3.1 BAKGRUNN FOR VERNEOMRÅDET	14
3.2 GENERELLE NATURFORHOLD	15
3.2.1 Geologien i utredningsområdet	15
3.2.2 Naturtyper	17
3.2.3 Vegetasjon og flora	18
3.2.4 Forekomst av rødlistearter og norske ansvarsarter	21
3.3 KULTURLANDSKAPET	23
3.3.1 Historikk / tidligere bruk	23
3.3.2 Hevd og tilstand i dag	24
3.3.3 Naturverdier	25
3.4 LOKALITETER MED SPESIELLE NATURVERDIER	26
4 INNSPILL TIL FORVALTNINGSPLAN	48
4.1 FORVALTNING AV KULTURLANDSKAPET	48
4.1.1 Aktuelle skjøtselstiltak	48
4.1.2 Prioriterte tiltaksområder	49
4.1.3 Oppføring av nye bygninger	52
4.1.4 Gjenopptakelse av tidligere dyrkningsjord	52
4.2 OMRÅDER MED SPESIELLE NATURVERDIER	53
5 KILDER	54
5.1 SKRIFTLIGE KILDER	54
5.2 MUNTlige KILDER	55

Sammendrag

Bakgrunn og formål

På oppdrag fra miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Troms har Miljøfaglig Utredning gjennomført kartlegging av naturtyper, vegetasjon og flora i Nordkvaløya-Rebbernesøya landskapsvernområde i Karlsøy kommune. Særlig vekt ble lagt på å kartlegge naturverdier i kulturlandskapet og i havstrandmiljøer. Utredningen skal sammen med landskapsanalyse og geologisk kartlegging gi innspill til en forvaltningsplan for landskapsvernområdet.

Problemstillinger

Fra oppdragsgiver var det et ønske om å belyse følgende problemstillinger nærmere:

- Hvilke områder bør skjermes helt for inngrep for eksempel i form av oppføring av nye bygninger, opptak av gamle åkerlapper mv.
- Belyse tilstanden til kulturlandskapet i verneområdet, og eventuelt peke på tiltak/områder som bør prioriteres for å revitalisere kulturlandskapet.

Datagrunnlag

Det forelå svært lite informasjon om naturtyper og flora fra tidligere. Begrensede deler av området ble besøkt av botanikerne J. M. Normann i 1873 og av P. Benum i 1933. Enkeltlokaliteter ble undersøkt i forbindelse med prosjektet ”Verneverdig kystvegetasjon i Troms” i 1984, samt i tilknytning til kartlegging av kulturbetinget vegetasjon i Ytre Troms i 1986. Norsk institutt for naturforskning gjennomførte kartlegging av naturtyper i Karlsøy kommune i 2004-2005, men det ble ikke utført feltarbeid i verneområdet.

Eget feltarbeid ble utført i perioden 25.-27.06.2007, sammen med utreder på landskap.

Metoder

Det viktigste metodegrunnlaget for verdsetting av lokaliteter er gitt i håndboka om kartlegging av naturtyper fra Direktoratet for naturforvaltning. Det er lagt vekt på å avgrense og beskrive areal med spesielle naturverdier. Lokalitetene er gitt verdi på en tredelt skala; fra lokalt viktig (C), via viktig (B) til svært viktig (A). For å beskrive vegetasjonen er Fremstads inndeling i vegetasjonstyper benyttet. Rapporten om truede vegetasjonstyper i Norge ble benyttet for å skille ut viktige naturtyper – sammen med ny norsk rødliste fra 2006.

I vurderingen av aktuelle tiltak for å revitalisere kulturlandskapet har historiske og muntlige kilder omkring bruk og bosetting i landskapsvernområdet vært viktig.

Registreringer

Det ble registrert 9 lokaliteter prioriterte naturtyper i landskapsvernområdet. Av disse var det 7 sanddynesystemer, hvorav ett svært viktig (Fuglebergvika), 5 viktige og ett lokalt viktig. Videre ble ei lita sandstrand kartlagt på Andammen (lokalt viktig) og et stort strandengkompleks med små sanddynefelt i Nordskardvågen (svært viktig). Største naturverdiene var knyttet til områder lokalisert i værharde vest- og nordvendte viker ut mot Barentshavet, og således områder et godt stykke unna tidligere bosetting og nåværende fritidsboliger. Ett unntak i så måte er Nordskardvågen og til dels sanddynene innerst i vågen på Nordgrøtøya.

Figur 0.1 Dynetraut med sandsiv i Fuglebergvika på Nordkvaløya, en svært viktig naturtypelokalitet. I bakgrunnen ses store arealer med reinrosehei på stabile dyner og eroderte dyner med mye åpen sand. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Tabell 0.1 Oversikt over naturtypelokaliteter i Nordkvaløya-Rebbenesøya landskapsvernområde i Karlsøy kommune, Troms.

Nr	Lokalitet	Naturtype	Verdi
1	Nordvika	Sanddyne	B
2	Andamssanden	Sandstrand	C
3	Sandvika	Sanddyne	B
4	Bukt øst for Sandvika	Sanddyne	B
5	Nordgrøtøy	Sanddyne	B
6	Rekvika	Sanddyne	C
7	Fuglebergvika	Sanddyne	A
8	Nordskardvågen	Strandeng og strandsump	A
9	Klubbevika	Sandstrand/sanddyne	C

Kulturlandskapet var preget av opphør av hevd med sterk gjengroing som resultat. Det ble ikke registrert spesielle naturverdier knyttet til denne hovednaturtypen. Tidligere var det trolig vært viktige biologiske verdier knyttet til beitebakkene for eksempel på Bårdset, Rødgammen og Nordskard.

De viktigste naturverdiene i landskapsvernområdet er knyttet til sanddynesystemer og strandengkomplekser. Særlig er det mange områder med dynehei på stabil sand av reinroseutforming, til dels over store arealer – slik som i Fuglebergvika. I dette dynamiske flygesandfeltet ble alle hovedtyper sanddyner registrert, samt en rekke vegetasjonsutforminger knyttet til rike dynesystemer. Denne lokaliteten vurderes til å ha nasjonal verdi.

Det er påvist 4 rødlistearter i utredningsområdet, alle karplanter. Av disse er det stor sannsynlighet for at 3 har gått ut pga opphør av beite eller slått. Bare forekomsten av grannsilde fra østsida av Grøtøya er trolig intakt. De norske ansvarsartene ishavreddik og norsk vintergrønn er ganske vanlige i landskapsvernområdet, henholdsvis på sandstrender/fordyner og i reinroseheier på stabile sanddyner.

Tabell 0.2 Forekomst av rødlistearter og ansvarsarter i Nordkvaløya-Rebbernesøya landskapsvernområde i Karlsøy kommune, Troms.

Organismegruppe	Antall arter	Fordelt på rødlistekategori			Antall funn
		EN	NT	A	
Karplanter	6	1	3	2	13
Sum	6	1	3	2	13

EN= sterkt truet; NT = nær truet; A = norsk ansvarsart

Innspill til forvaltningsplan

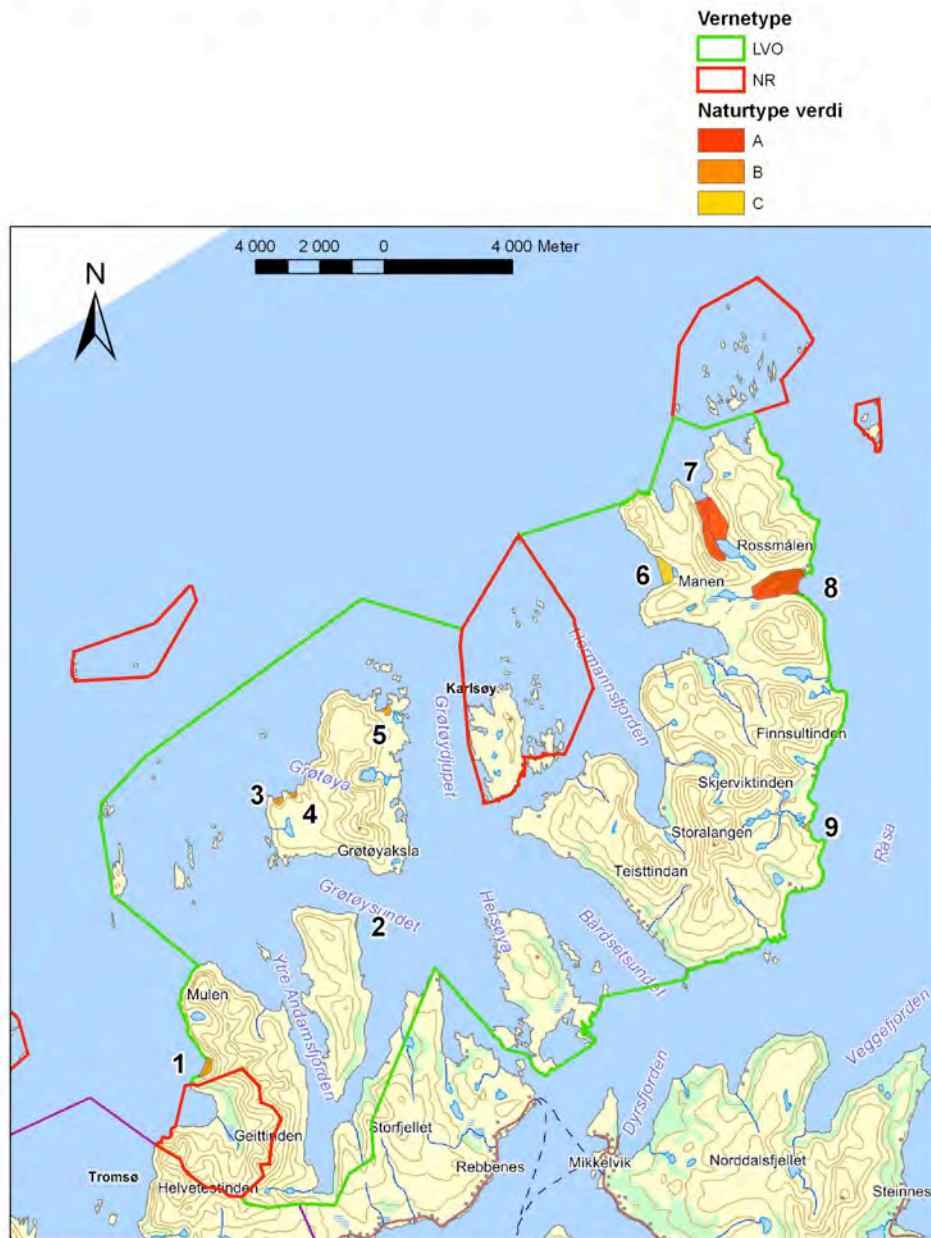
Det viktigste tiltaket som kan gjennomføres for å revitalisere kulturlandskapet og restaurere kulturbetingede biologiske verdier er å gjeninnføre beiting i tilknytning til tidligere husdyrbruk. Ugjødslede beitebakker og strandenger over flomålet med tidligere dokumenterte verdier anbefales prioritert. Dersom et større antall dyr slippes på utmarksbeite, for eksempel transportert fra rovdyrutsatte områder, bør området Nordskard, Sørskarheidet og Fuglebergvika på Nordkvaløya og nordøstre delen av Grøtøya prioriteres.

Så lenge oppføring av bygninger el. skjer utenom naturtypelokaliteter, strandenger og beitebakker med restaureringspotensial representerer dette ikke noe konflikt med biologisk mangfold. For å sørge for at formålet med vernet opprettholdes, er det viktigere at forvaltningsmyndigheten legger til rette for økt aktivitet knyttet til kulturlandskapsområdene. Også gjenopptakingen av tidligere dyrket mark til dyrking av poteter eller grønnsaker er positivt.

Lokalitetene med prioriterte naturtyper må holdes fri for inngrep. De viktigste kvalitetene knyttet til disse er ikke beitebetingede, men for alle lokalitetene vil det være positivt med beite. De artsrike reinroseheiene på stabile sanddyner er ikke kulturbetingede, mens særlig friskengene på stabil sand ville nyte godt av beiting på sikt.

Nordkvaløya - Rebbernesøya landskapsvernområde

Figur 0.1 Lokalteter med prioriterte naturtyper i Nordkvaløya-Rebbernesøya landskapsvernområde.

1 Innledning

Formålet med vernet av Nordkvaløya-Rebbernesøya er å bevare et større, sammenhengende kystområde med stor tidsdybde i kulturspor og som er representativt for kystnaturen i Troms. Landskapsvernområde ble valgt som fredningsform etter at det tidlig i verneprosessen hadde blitt fremmet forslag om nasjonalpark. Området ble vernet i 2004.

Som underlag for en forvaltningsstrategi og ev. senere forvaltningsplan ønsker Fylkesmannen i Troms å få gjort registreringer av vegetasjon og kulturlandskap i verneområdet, sammen med en landskapsanalyse (Melby 2007) og en geologikartlegging (Møller & Fredriksen 2007).

Fra oppdragsgiver foreligger det noen føringer i forhold til hvilke problemstillinger som er sentrale i arbeidet. Dette gjelder spesielt potensielle konflikter mellom planer/ønsker om fradeling av tomter for oppføring av fritidsboliger el. og bevaring av lokaliteter med spesielle naturverdier. I tillegg var det et sentralt punkt å vurdere tilstanden til kulturlandskapet i landskapsvernområdet, eventuelt hvilke områder som har størst behov for gjenopptatt hevd eller i hvilke områder det vil være mest ressurseffektivt å restaurere gjengrodd beitemark.

Problemstillingene kan i varierende grad besvares ut fra foreliggende kunnskap, og det vil være ulike grader av sikkerhet knyttet til resultatene. Ansvarsfordeling og muligheter til å følge opp forslagene til tiltak vil også være varierende.

Formålet med denne rapporten er primært å presentere naturverdiene knyttet til kulturlandskapet og andre arealer hvor det kan komme søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene, i praksis havstrandmiljøer. Videre er det gitt anbefalinger om tiltak for å revitalisere kulturlandskapet og restaurere biologisk viktige kulturmarkslokaliteter, både hvilke tiltak som bør settes inn og hvor de bør lokaliseres. I tillegg er det et formål å komme med forslag til hvordan de biologisk viktige arealene bør forvaltes for å bevare, gjenskape eller styrke naturverdiene, med andre ord utarbeide et naturfaglig grunnlag for en framtidig forvaltningsplan.

2 Metode

2.1 Registrering og verdisetting

Når det gjelder identifisering og verdisetting av naturtypelokaliteter benyttes den reviderte håndboka for kartlegging av biologisk mangfold som metode (Direktoratet for naturforvaltning 2006). Naturtypene verdisettes etter følgende skala basert på et sett med kriterier:

A- svært viktig

B- viktig

C- lokalt viktig

Forekomst av rødlistearter og eventuelle truede vegetasjonstyper er et vesentlig kriterium for å verdsette en lokalitet. Ny norsk rødliste ble presentert 6. desember 2006 (Kålås m.fl. 2006), og denne innebærer en del viktige endringer i forhold til tidligere rødlistearter. IUCNs kriterier for rødlisting av arter (IUCN 2001) er for første gang benyttet i rødlistearbeidet i Norge. De nye rødlistekategoriene rangering og forkortelser er (med engelsk navn i parentes) :

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)

CR – Kritisk truet (Critically Endangered)

EN – Sterkt truet (Endangered)

VU – Sårbar (Vulnerable)

NT – Nær truet (Near Threatened)

DD – Datamangel (Data Deficient)

For øvrig vises det til Kålås m.fl. (2006) for nærmere forklaring av inndeling, metoder og artsutvalg for den norske rødlista. Der er det også kortfattet gjort rede for hvilke miljøer artene lever i og viktige trusselsfaktorer.

Navnsetting av arter har skjedd etter vanlig norsk og akseptert latinsk nomenklatur. Inndeling av vegetasjonstyper er etter Fremstad (1997), men med nærmere beskrivelse/inndeling av lokale utforminger av verdimesig viktige typer.

2.2 Datainnsamling

Eksisterende informasjon

Det foreligger svært begrenset med kunnskap om biomangfold fra landskapsvernområdet. Nordkvaløy ble første gang besøkt av en botaniker i 1874, da J. M. Norman gjorde registreringer ved Bårdset og Rødgammen (Benum 1958). For øvrig besøkte Benum selv Nordkvaløya i 1931 (Bårdset) og 1934 (Hermannsfjord). Han botaniserte også på østsiden av Grøtøya i 1933 (Benum 1958).

I karplantebasen ved Botanisk Museum på Tøyen finnes belegg av enkelte arter fra området eller like inntil, bl.a. av de norske ansvarsartene ishavsredikk og norsk vintergrønn. Disse er funnet på havstrender eller i bukter med sanddyneforekomster på 1980-tallet, da Arve Elvebakk besøkte bl.a. Breivika naturreservat og Nordvika på Rebbenesøya i forbindelse med prosjektet ”Verneverdig kystvegetasjon i Troms” (Elvebakk 1984). I 1986 ble deler av Hersøya, samt Bårdset og Hermansfjord på Nordkvaløya kartlagt i tilknytning til prosjektet ”Kulturbetinga vegetasjon i Ytre Troms” (Schwenke 1987). I rapporten nevnes også Sørskardvågen og Nordskardvågen, men uten omtale av naturforholdene.

Karlsøy kommune har gjennomført naturtypekartlegging nylig, og datasettet er nå inne hos fylkesmannen i Troms for kvalitetskontroll. Det er derfor ikke tilgjengelig på Naturbase ennå. Rapporten fra kartleggingsarbeidet oppgir en lokalitet med B-verdi på østsida av Grøtøya (Strann m.fl. 2007). Lokaliteten er feilaktig kartlagt som sandstrand på bakgrunn av et svært vagt geografisk lokalisert funn av handmarinøkkel (EN) på østsida av Grøtøya i 1933. Det finnes ikke sandstrender på østsida av Grøtøya, og funnet skriver seg trolig fra ei lita beitet strandeng med sandig jordsmonn – men ut fra de foreliggende opplysningene var det ikke mulig å finne igjen lokaliteten. Den bør derfor fjernes fra datasettet og ikke legges ut på Naturbase. Det er også stor sannsynlighet for at arten har gått ut her (se nærmere omtale i kap. 4.2.4).

Figur 2.1 Strandeng på sandig mark inntil et lite tjern sør for Kobbevågen, innenfor det Strann m.fl. (2007) avgrenset som en prioritert naturtype. Med beiting kunne dette vært miljø for marinøkler, men nå dominerer gåsemure, rød jonsokblom, engsoleie og større grasarter. Foto: Bjørn Harald Larsen.

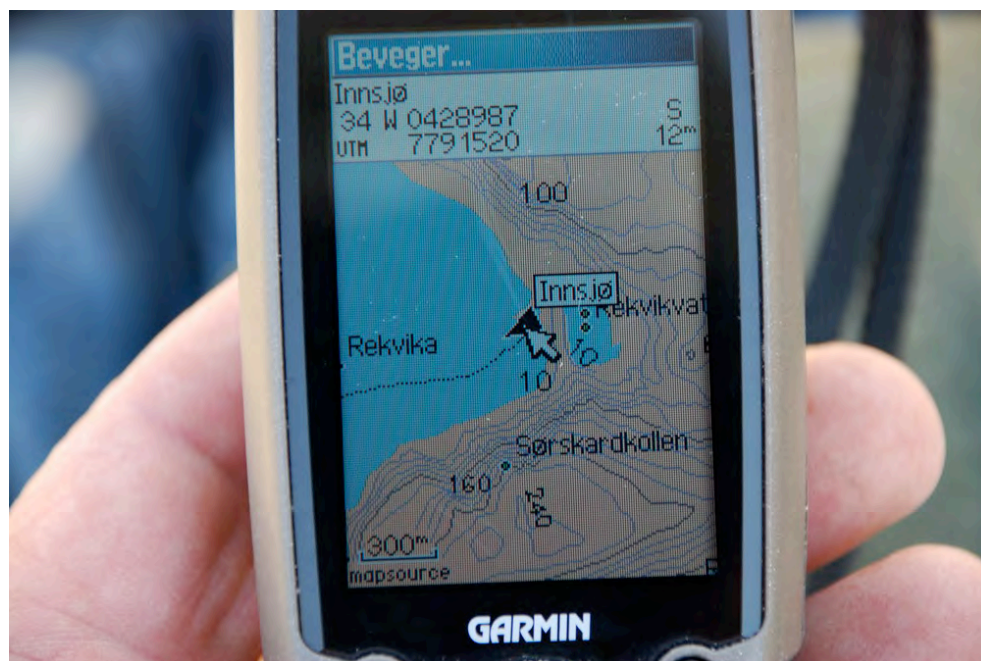
Feltregistreringer

Feltarbeidet ble gjennomført i perioden 24.-27.06.2007 med totalt 6 dagsverk. Vi ble hovedsakelig skyssset rundt i området av Statens Naturoppsyn med en 20 fots gummibåt, men noe befaring ble også foretatt med egen båt. Etter hvert som vi lærte landskapet å kjenne ble større homogene områder kun befart med kikkert fra båt. Potensielle lokaliteter med verdifulle naturtypelokaliteter ble nærmere undersøkt ved at vi gikk i land. Områder i tilknytning til eksisterende bebyggelse ble prioritert.

Hovedvekten ble lagt på å kartlegge prioriterte naturtyper. På artsnivå ble forekomst av karplanter prioritert.

Dokumentasjon

Funn av regionalt uvanlige arter og rødlistearter/ansvarsarter ble dokumentert ved å samle inn belegg. Håndholdt GPS ble benyttet for å stedfeste spesielle funn og senterpunkt for naturtypeforekomster. Alle undersøkte lokaliteter, samt alle lokaliteter med eksisterende bebyggelse, ble digitalt fotografert og alle bildene ble lokalisert ved å fotografere kart eller GPS mellom hver bildesekvens. Bildearkivet sendes Fylkesmannen i Troms separat som ytterligere dokumentasjon på tilstanden i verneområdet pr 2007.

Figur 2.2 For å stedfeste bildedokumentasjon ble håndholdt GPS med kart fotografert etter hver bildesekvens, som her i Rekvika på Nordkvaløya. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

3 Registreringer

3.1 Bakgrunn for verneområdet

I NOU 1986:13 *Ny landsplan for nasjonalparker* beskrives lokaliteten Rebbenesøy. Avgrensningen som da gjaldt var temmelig lik utstrekningen av det området som nå er vernet som landskapsvernområde, men omfattet i tillegg Sandøya, Risøya og Sør-Fugløya med et stort fuglefjell. Lokaliteten ble beskrevet slik:

”Området består av en rekke større og mindre øyer på en kyststrekning som er ca. 5 mil lang. Havområdet utenfor er grunt. Det er en rekke strømførende sund mellom øyene Berggrunnen er prekambriske granitter. Det finnes brerandavsetninger eldre enn 13 000 år (Nord-Kvaløya), spor etter én kalglasiasjon, strandlinjefenomen, strandvoller og sanddynefelt.

På de større øyene finnes noe bjørkeskog. Ellers finner vi kysthei, beitebakker, rasmark, sanddynevegetasjon, strandeng, tangvoller, strandberg og enkelte øyer med ekstrem fuglegjødset vegetasjon.

De viktigste fuglelokalitetene er Sør-Fugløya (fuglefjell med bl.a. 40 000 hekkende par lunde), Risøya (toppskarv, teist og andre sjøfugler) og Flatvær (storskarv). Det finnes flere kjente yngleplasser for steinkobbe i området.

Mesteparten av området har tidligere hatt bosetting. Det bor nå folk bare på Risøya og Sandøya. Området er rikt på kulturminner. Det mest kjente er tuftene etter kirke og fiskevær på Sandøya i middelalderen.”

Stortingsmeldingen *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* (St.meld. nr. 62, 1991-92) refererer høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Troms:

”Fylkesmannen i Troms viser til at området allerede i 1970-årene ble lansert som ”Kystens nasjonalpark”. Av hensyn til primærnæringene mener fylkesmannen i likhet med SNR, at området i hovedsak bør legges ut som landskapsvernområde. Tilpasning mellom verne- og næringsinteresser vil skje gjennom den senere detaljplanleggingen av verneforslaget.”

I utkast til verneplan for kystregionen i Troms fylke (Jacobsen m.fl. 1996) foreslås et større område i Karlsøy kommune som landskapsvernområde med flere tilliggende naturreservater. Forslaget til landskapsvernområde omfattet nordre del av Rebbenesøya, Sandøya, Hersøya, Andammen, Grøtøya og Nordkvaløya. Den faglige delen for områdene i Nord-Troms (Mølster m.fl. 1996) har generelle beskrivelser av plantelivet i alle foreslåtte verneområder. Innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet blir strandengområdet i Nordskardvågen på Nordkvaløya trukket fram spesielt, samt sanddynene i Fuglebergvika og en tangvoll i Rekvika på samme øy.

Sandøya ble tatt ut av verneforslaget, og i 2004 ble Nordkvaløya-Rebbenesøya landskapsvernområde opprettet med sine nåværende grenser. Områdets naturkvaliteter og urørthet (se Melby 2007), samt den manglende hevdten av kulturlandskapet i mer enn én generasjon, gjør at det er grunn til å stille spørsmålstejn ved om det var den riktige verneformen som ble valgt. Det er liten tvil fra et naturfaglig synspunkt at området hadde fortjent en stilling som ”Kystens nasjonalpark”.

3.2 Generelle naturforhold

Nordkvaløya-Rebbenesøya landskapsvernområde ligger i den ytre kystsona i Karlsøy kommune og består av de fem store øyene Rebbenesøya (bare nordre del), Nordkvaløya, Grøtøya, Hersøya og Andammen, samt et stort antall mindre øyer, holmer og skjær. Høyeste punkt i verneområdet er Storalangen på Nordkvaløya (736 moh). Den vestre og nordre delen av området er preget av storskala og dramatiske landskapsformer, mens den indre delen slik som Hersøya, østsida av Grøtøya og sørsida av Nordkvaløya har roligere former.

De ytre og nordre delene av området ligger naturgeografisk innenfor nordboreal vegetasjonssone, klart oseanisk seksjon (Nb-O2), mens de indre delene ligger i nordboreal sone, svakt oseanisk seksjon (Nb-O1). De høyereliggende delene av området befinner seg i alpin vegetasjonssone, delt på samme måte mellom klart oseanisk seksjon (A-O2) og svakt oseanisk seksjon (A-O1) (Moen 1998).

Det norske meteorologiske institutt (DNMI) har sine nærmeste målestasjoner for nedbør og temperatur på Hansnes på Ringvassøya og på Torsvåg fyr på Vannøya. Her er nedbørnormalene for perioden 1961-1990 på henholdsvis 1030 og 778 mm/år. Trolig varierer nedbørmengden på samme måte en god del fra de ytre til de indre delene av verneområdet. Den gjennomsnittlige årstemperaturen for perioden 1961-1990 på stasjonene er henholdsvis 3,2 og 3,9 °C, med minimum i januar måned med gjennomsnittlig hhv -3,1 og -1,2 °C og maksimum i juli med gjennomsnittlig hhv 11,6 og 10,8 °C (Kilde: DNMI's hjemmeside; www.met.no). Dette viser også en temperaturgradient mellom ytre og indre deler av kommunen som vi også vil finne innad i landskapsvernområde – men med litt mindre utslag.

3.2.1 Geologien i utredningsområdet

Berggrunnen i landskapsvernområdet består hovedsakelig av prekambriske granitter – hovedsakelig dioritt. På den nordre delen av Rebbenesøya er det noe mer næringsrike vulkanske bergarter (for det mest metabasalt, men også små partier med rombeporfyr). Kalk ser ut til å mangle i området som helhet.

Figur 3.1 Berggrunnskart over de ytre delene av Karlsøy kommune med bl.a. Rebbenesøya og Nordkvaløya. Kilde: Norges geologiske undersøkelse 2007 (www.ngu.no/kart/bg250/).

3.2.2 Naturtyper

Alle de 7 norske hovednaturtypene som omtales i Håndbok 13 fra Direktoratet for naturforvaltning (2006) finnes innenfor utredningsområdet: Myr og kilde, Rasmark, berg og kantkratt, Fjell, Skog, Kulturlandskap, Ferskvann/våtmark, Havstrand/Kyst. Arealmessig er fjell dominerende, mens det i fjordliene er belter med fjellbjørkeskog på klimatisk gunstige områder (mangler nesten helt på nord- og vestsida av de store øyene, mens for eksempel Hersøya har mye tett bjørkeskog - særlig på innsida). Grøtøya og Andammen har svært begrensede arealer med skog. Ingen prioriterte naturtyper ble kartlagt i skog, men et lite område med høgstaudebjørkeskog ble registrert innerst i Hermannsfjorden.

Myr er ingen viktig naturtype i verneområdet, men finnes lokalt i bunnen av åpne daler, slik som i Sørskarideidet og Indre skarideidet på Nordkvaløya. Myrene er for det meste minerogene fattigmyrer, men også intermediære myrer og små rikmyrer finnes.

Det finnes en del sørvendte berg og rasmarker under skoggrensa i landskapsvernområdet, men disse er dårlig kjent. Ei rasmark under Storalangen innerst i Hermannsfjorden ble tilfeldig undersøkt, men hadde ikke tilstrekkelige biologiske kvaliteter til å bli skilt ut som en naturtypelokalitet.

Figur 3.2 Fersk rasmark i Hermannsfjorden på Nordkvaløya (under Teisttindan). Også videre nordover langs fjorden her ser vi store rasmarksarealer med rasmarksenger. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Fjellvegetasjonen i landskapsvernområdet er generelt forholdsvis fattig. Kalkrike områder i fjellet er ikke kjent, men det understrekes at områdene med noe rikere berggrunn på Rebbenesøya ikke er undersøkt.

Kulturlandskapet er i kraftig gjengroing i hele verneområdet, og det ble ikke registrert prioriterte naturtyper innenfor denne landskapstypen. Mens det fortsatt var bosettingen og beitedyr i området, var det trolig store arealer med ugjødslende og magre beitebakker, slik vi kan se rester etter for eksempel ved Nordskard og Bårdset på Nordkvaløya. Slåttemark var det sannsynligvis også relativt mye av, samt enkelte slåttemyrer.

Ferskvannselementet begrenser seg til enn rekke små til mellomstore næringsfattige tjern. Enkelte av disse kan trolig ha naturtypekvaliteter, som for eksempel at de er naturlig fisketomme og med en intakt ferskvannsfauna. Den harde og næringsfattige berggrunnen tilsier ikke at det er rike sjøer med kransalger eller uvanlige/sjeldne vannplanter i området.

Kystnaturen er den botanisk mest spennende delen av landskapsvernområdet. Særlig er det mange større og lite berørte sanddyneområder med rik flora. Slike miljøer ble funnet i Nordvika på Rebbenesøya, i bukta innenfor bebyggelsen på Nordgrøtøya, i Sandvika og i bukta øst for Sandvika på Grøtøya og i Rekvika og Fuglebergvika på Nordkvaløya. Det største sanddynekomplekset – Fuglebergvika, vurderes å ha nasjonal verdi. Her finnes alle dynetyper; fordyne, primærdyne, erodert dyne, stabile dyner og dynetrau, med nesten alle vegetasjonsutforminger tilknyttet rike dynesystemer til stede. Et større og svært viktig strandengkompleks finnes også; Nordskardvågen på østsida av Nordkvaløya. Foruten at dette er et viktig hekkeområde for våtmarksfugl, har området fine soneringer fra salin og brakk forstrand/panne, via ulike saltenger til sumpstrand og små sanddyner (bygd opp gjennom sanddrift fra nordsida av øya via Fuglebergvika). Et par mindre sandstrener er også kartlagt. I tilknytning til holmer og skjær ble det også registrert flere små sandstrener, men disse ble vurdert som for små til å kartlegges som prioriterte naturtyper.

Langs det aller meste av kyststripa faller terrenget imidlertid bratt ned i sjøen, og strandberg eller storsteinet steinstrand danner overgangen mellom hav og land.

3.2.3 Vegetasjon og flora

Floraen i fjellbjørkeskogene ble ikke prioritert undersøkt under feltarbeidet. De få områdene hvor det ble gjort feltundersøkelser hadde blåbær-krekling-utforming av blåbærskog (A4c), med unntak av den lille lokaliteten med høgstaude-bjørkeskog (C2a) innerst i Hermansfjorden på Nordkvaløya. Turt, skogstorkenebb, ballblom, kvitbladtistel, vendelrot, rød jonsokblom og teiebær utgjorde høgstaudeelementet her.

Rasmark ble som tidligere nevnt kun undersøkt tilfeldig under Storalangen, og her var det middelsrike rasmarksenger med arter som tiriltunge, bleikmyrklegg, svart-

topp og fjellmarikåpe på viftene, og blåbær-kreklinghei (S3) med bl.a. rypebær og rosenrot i lesider.

Fjellvegetasjonen består også hovedsakelig av blåbær-kreklinghei (S3), samt noe mer humide utforminger med skrubbær (S3b) i indre deler – som for eksempel på Hersøya. Rabbevegetasjonen ble lite undersøkt, men dvergbjørk-kreklingrabb (R2) er trolig den vanligste vegetasjonstypen på rabber i området. Snøleier ble ikke oppsøkt. Reinroseheier ble kun registrert i tilknytning til stabile sanddyner, noe som også var forventet ut fra berggrunnsforholdene. Som tidligere nevnt ble ikke fjellområdene på Rebbenesøya, med noe rikere berggrunn, undersøkt.

Figur 3.3 Reinrosehei med rynkevier i Sandvika på Grøtøya. Reinrose ble bare registrert i tilknytning til stabile sanddyner i området, noe som var forventet ut fra berggrunnsforholdene. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Enkelte intermediære til rike bakkemyrer og minerogene flatmyrer ble registrert ved Vikavatnan og i Sørskartheidet på Nordkvaløya. Karakteristiske arter på disse små myrene var svarttopp, jåblom, bjønnbrodd, myrsaulauk, flekkmarihand, fjellfrøstjerne og fjelltettegras. Disse myrene lå i tilknytning til sanddyner og var trolig influert av skjellsand. De aller fleste myrene i landskapsvernområdet for øvrig er trolig fattige til intermediær. Eksempel på artsutvalg på disse: torvmyrull, duskmyrull, skrubbær, flekkmarihand, tettegras, sølvvier, slåttestarr, kvitbladtistel og skogstjerne (myrer ved Børtneset på Grøtøya og Hersøygård på Hersøya).

Kulturmarka nærmest bebyggelsen var de aller fleste steder så gjengrodd at det var vanskelig å bedømme om dette hadde vært høstede kulturenger, gjødslede beiter eller åkerlapper. Disse områdene hadde svært frodige og frisk-fuktige enger dominert av først og fremst hundekjeks, dernest arter som skogstorkenebb, engsoleie, mjødukt, rød jonsokblom, ballblom og enghumleblom. Også turt gikk på kultur-

marka flere steder. Sølvbunkeeng (G3) var vanlig, mest i overgangen mot beitebakkene. Små grunnlendte partier (knatter el.) hadde fortsatt igjen noen naturengarter, og på slike steder opptrådte finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b) med arter som tiriltunge, smalkjempe, gulaks, harerug, fjellsveve ub. og fjelltimotei i tillegg til karakterartene for typen. Slike enger ble registrert bl.a. ved Hersøygård og ved ei hytte i Molvika.

Beitebakkene ovenfor kulturmarka, som tidligere trolig har hatt artsrike naturenger, hadde de fleste steder grodd igjen med blåbær-kreklingheier (S3). Dette ble registrert bl.a. ved Hersøygård og Haugland på Hersøya og ved Bårdset og Nordskard på Nordkvaløya. På sørsida av Nordkvaløya registrerte Schwenke (1987) skogrørkveinenger med innslag av arter som mjøduert, gullris, turt, sauetelg og engsyre i beitebakkene. Benum (1958) viser til at ett av to funn av skogmarihand i Troms den gang var gjort på Bårdset i 1874 av J. M. Normann.

Ferskvannsføremstene ble så å si ikke undersøkt, og det er heller ikke kjent registreringer av vegetasjon og flora fra disse, bortsett fra fjellpiggnopp, hesterumpe og tusenblad fra tjern på østsida av Grøtøya (Benum 1958).

Ved siden av kulturlandskapet ble havstrandmiljøene best undersøkt under feltarbeidet i juni 2007, og spesielt de mange sanddynesystemene i området. Sandforstrendene var i varierende grad driftinfluerte og hadde glisne tuer med strandrug (V4a), samt en del ishavsreddik, skjørbuksurt og tangmelde de fleste steder. På noen lokaliteter dannet strandarve tette tepper i overgangen mot fordyne (V6c). I Rekvika var det en noe kraftigere tangvoll enn på andre undersøkte sandstrender. Her dominerte tangmelde og skjørbuksurt (V1c). Fordynene hadde spredte tuer med strandrug (V6b), og også på disse var det tuer med ishavsreddik, strandarve og skjørbuksurt. Enkelte steder, som i Nordvika på Rebbenesøya, var det rein strandarveutforming av fordyne (V6c). På primærdynene dominerte strandrug helt (V7b), men innslag av enkelte urter og andre gras forekom – bl.a. var det stedvis dominans av rødsvingel på primærdynekannten i Fuglebergvika.

De ytre delene av stabile dyner hadde ofte friskeeng-utforming av dyneeng (W2a) med ballblom, engsoleie, tiriltunge, fjelltistel, gullris, skogstorkenebb, rød jonsokblom og enghumbleblom som karakterarter. I lesider og på konkave former i store dynesystemer ble denne typen registrert også lenger inn, og her gikk også svartstarr, flekkmarihand og vendelrot inn. Også dyneeng med rødsvingel (W1), og tørre utforminger (W2b) med arter som småengkall, fjellbakkestjerne, tiriltunge, harerug og engkvein ble registrert. I dynamiske systemer ble erodert dyne både med rødsildre- (W3c) og buestarr-utforming (W3b) funnet. Dynetrau ble bare funnet i Fuglebergvika, men her var det til gjengjeld et stort traue med en liten dam, store arealer med sandsivutforming på fuktig sand (W4a), mindre partier med smårørkveinutforming (W4b) og en utforming med bleikvier (W4c) på uttørkende sand. På steder med svak torvdannelse ble arter som myrsaulauk, fjelltettegras, bjønnskjegg, jåblom og tettegras notert.

De indre stabile dynene var dominert av reinroseheier (W2c), med unntak av i Rekvika, der fattigere blåbær-kreklinghei ((W2d) dekte det meste av de stabile partiene. Disse fattige dynene hadde i tillegg arter som fjellpryd, greplyng, fjellsmelle, rypebær, gulaks og tiriltunge. Reinroseheiene var svært artsrike, og karakterarter var bla. orkideene grønnkurle, korallrot, fjellkvitkurle og rødflangre (bare funnet i Fuglebergvika). Andre viktige arter i reinroseheine var norsk vintergrønn, fjellfrøstjerne, svarttopp, fjellfiol, rynkevier, bergstarr, bleikmyrlegg, flekkmure og sibirgrasløk.

Figur 3.4 Fjellsmelle forekom mest i fattige dyneheier. Foto: Ola M. Ergeland Krog.

Velutviklede strandengsamfunn ble bare registrert i Nordskardvågen, og det vises derfor bare til naturtypebeskrivelsen under lokalitet 9 når det gjelder flora og vegetasjon i dette området. Andre strandenger ble bare sporadisk oppsøkt pga små naturkvaliteter. Disse bestod for det meste av høgstaudeenger med mjødurt, hundekjeks, skogstorkenebb, strandkvann og enghumbleblom som viktige arter. Strandberg og steinstrender ble dårlig undersøkt.

3.2.4 Forekomst av rødlistearter og norske ansvarsarter

Det foreligger kun eldre funn av rødlistearter fra området. De fleste er funnet i beitebetingede miljøer og må regnes som utgatte i dag. Bare forekomsten av grannsilde er trolig intakt.

Handmarinøkkel (EN) ble funnet på østsida av Grøtøya i 1933 av P. Benum; ”on a grassgrown sandy flat near the sea, a single specimen together with *B. lunaria*.” (Benum 1958). Strann m.fl. (2007) har tolket dette som at arten vokser på sandstrand i området mellom Kobbevågen og Likholmen (trolig delvis ut fra ca UTM som er koblet til funnet seinere) og kartlagt dette som en prioritert naturtype, noe

det ikke er grunnlag for å gjøre med basis i herbarieopplysningene. Vi sjekket området langs sjøen mellom Kobbevågen og Likholmen 25.07.2007, men kunne ikke finne noen av artene og heller ikke miljøer som artene opptrer i. Det er ikke sandstrender på østsida av Grøtøya, men småflekker med sandig jordsmonn finnes. Ut fra Benums (1958) eget prikkkart kan det tyde på at funnet heller skriver seg fra området omkring Sædingsvågane. Det har ikke vært beitedyr på Grøtøya på over 50 år trolig, og slike strender med kortvokst eng har grodd igjen. Det er derfor stor sannsynlighet for at arten har gått ut.

Marinøkkel (NT) ble i tillegg funnet på Rødgammen av J. M. Normann i 1874, mens bakkesøte (NT) er registrert på Bårdset (Benum 1958). Begge disse to forekomstene har trolig gått ut, da det ikke har vært hevd av ugjødset kulturmark på sørsida av Nordkvaløy siden 1969. Grannsildre ble funnet på østsida av Grøtøya av P. Benum i 1933 (Benum 1958). Dette er en art som er knyttet til fuktig, oversilt og kalkholdig berg i fjellet, og det er ingenting som tyder på at denne forekomsten ikke er intakt.

Med unntak av handmarinøkkel er alle de rødlistede karplantene som er kjent fra området ganske utbredte langs kysten av Troms.

Figur 3.5 Beitebakkene på Bårdset sørvest på Nordkvaløya var tidligere en lokalitet for bakkesøte (NT). Nå har beitebakkene vært uten hevd i minst 40 år, og de gror igjen med høge urter og gras, fjellheivegetasjon og bjørk. Teisttindan i bakgrunnen. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Av norske ansvarsarter (Direktoratet for naturforvaltning 1999) var ishavsreddik vanlig på større sandstrender/fordyner, mens norsk vintergrønn ble registrert i flere rike dyneheier dominert av reinrose.

Tabell 4.1 Kjente forekomster av rødlistearter i Nordkvaløya-Rebbenesøya landskapsvernområde. Arter er systematisert etter rødlistekategori, dernest etter vitenskapelig navn. † = trolig utgått.

Norsk navn	Vitenskapelig navn	Rødliste-status	Antall funn	Lokaliteter
KARPLANTER				
Handmarinøkkel	<i>Botrychium lanceolatum</i>	EN	1	Grøtøya østside† (1933)
Marinøkkel	<i>Botrychium lunaria</i>	NT	2	Rødgammen† (1874), Grøtøya østside† (1933)
Bakkesøte	<i>Gentianella campestris</i>	NT	1	Bårdset†
Grannsildre	<i>Saxifraga tenuis</i>	NT	1	Grøtøya østside (1933)
Ishavsreddik	<i>Cakile maritima</i> spp. <i>islandica</i>	A	4	1, 5, 6, 7
Norsk vintergrønn	<i>Pyrola rotundifolia</i> spp. <i>norvegica</i>	A	4	1, 3, 5, 7
SUM	6 arter		13	

Potensial for rødlistede sopp, lav og moser er ikke spesielt høyt i området. Skogen i området består nesten utelukkende av glissen, yngre fjellbjørkeskog (gjengroingskog), og berggrunnen er i grove trekk kalkfattig. Kulturlandskap i god hevd mangler. Dette er faktorer som tilsier lavt potensial for slike forekomster.

3.3 Kulturlandskapet

3.3.1 Historikk / tidligere bruk

Historisk har husdyrhold vært en viktig næring eller attåtnæring på alle de større øyene i landskapsvernområdet med unntak av Andammen, som ikke har spor etter tidligere bosetting annet enn ei gamle datert til 1100-tallet (Mølster m.fl. 1996). Det vanlige også langs denne delen av kysten var kombinasjonsbruk med fiske og jordbruk – og da helst sauehold. Sannsynligvis har geit vært et viktig husdyr på Nordkvaløya tidligere, i likhet med i kommunen for øvrig (Bratrein 1989). Det er lite opplysninger om storfehold fra området, og sannsynligvis har det mest vært snakk om ku til eget bruk.

Figur 3.6 Rødgammen sørøst på Nordkvaløya med tidligere beitebakker bak brukene. Dette var blant områdene som ble sist fraflyttet på øya. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Fraflyttingen av Nordkvaløya er omtalt av Bratrein (1989). Den startet på 1950-tallet, og den siste bosetningen fra søndre del av øya forsvant like etter at ferjeanløpet opphørte i 1985. Dyreholdet hadde da allerede vært nede i flere år; det siste sauebruket ble oppgitt i 1969. I en kort periode omkring 1980 beitet en del rein på Nordkvaløya. Nordskard, som trolig var sentral i området når det gjaldt biologiske viktige kulturlandskap, ble forlatt i 1963. Rødgammen ble sannsynligvis forlatt noe seinere.

På Hersøya har trolig bildet vært noe av det samme, selv om vi ikke er kjent med detaljer. Vurdert ut fra kulturlandskapets tilstand kunne det synes som det var noe lenger siden det hadde gått beitedyr her enn på for eksempel Bårdset og Nordskard.

På Grøtøya er en som fortsatt bor det meste av året på øya, men husdyrhold har det ikke vært på flere tiår, kanskje ikke etter 1950. På Rebbenesøya er Toftefjordneset det eneste bruket som (delvis) ligger innenfor landskapsvernområdet. Dette har også vært fraflyttet i flere tiår.

3.3.2 Hevd og tilstand i dag

Med unntak av et hus som er bebodd det meste av året på Nordgrøtøy, er det kun fritidsboliger innenfor landskapsvernområdet i dag. Kulturlandskapet i hele området er derfor sterkt preget av gjengroing. Omkring bebyggelsene er det frodige høgstaudeenger som ikke lenger høstes. Beitebakkene gror igjen med fjellheivevegetasjon, store urter og storbladede grasarter, samtidig som bjørka vokser seg innover fra sidene. Også vierkratt inntar gradvis enkelte beiteområder. Enkelte små arealer rundt hus eller bygninger blir slått (vanlig plenslått) i dag, bl.a. på Nordskard, men

dette er i områder som tidligere trolig har blitt gjødslet, og engene er dominert av trivielle arter.

Figur 3.7 Innmarka på Hersøygard på Hersøya hadde kommet langt i gjengroingsprosessen. Engene var dominert av store urter som hundekjeks, skogstorkenebb, mjøduert og rød jonsokblom, foruten breibladede gras som sølvbunke og skogrørkvein. Oppslag av bjørk var vanlig. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Utmarksbeitet hadde nok også en viktig funksjon for kulturbetingede naturtyper på Grøtøya tidligere, noe bl.a. Benums (1958) funn av handmarinøkkel på østsida av Grøtøya tyder på. Det eneste beitebruket i dag er beiting av rein på Rebbenesøya, og påvirkningen av dette på vegetasjonen langs sjøen i landskapsvernområdet er ikke observerbar.

3.3.3 Naturverdier

Det ble ikke funnet spesielle naturverdier knyttet til naturbeitemark eller slåttemark i området under vår befaring. Schwenke (1987) sine undersøkelser av områdene rundt Hersøygard og Bårdset viser at gjengroingen allerede den gangen hadde kommet så langt at det var små biologiske verdier knyttet til beitemark i disse områdene.

De største naturverdiene ble funnet i sanddynesystemer og dels i strandengmiljøer. Disse har tidligere også blitt beitet i varierende grad, og særlig de fattige utformingene (som i Rekvika) og friske enger i forsenkninger og lesider i store, rike systemer bærer preg av manglende hevd. Dette er miljøer som gradvis vil bli mindre artsrike og i økende grad domineres av noen få høge urter og kraftige grasarter. Det samme gjelder fuktenger over flomålet i strandengområder. Slik sett er dette

naturtyper som fortsatt vil ha viktige naturverdier uten hevd, men beiting vil trolig føre til at verdien vil øke.

De tørre utformingene av dyneeng, de rike dyneheiene med reinrose og dynetraue-
ne er ikke avhengig av beiting for å bevare eller utvikle naturverdiene. Det samme
gjelder for så vidt også strandengene nedenfor flomålet.

3.4 Lokalteter med spesielle naturverdier

1. Nordvika, Rebbenesøya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 1332 7763

Naturtype: Sanddyne (G03)

Naturtypeverdi: Viktig (B)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 26.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Nordvika ligger rett nord for Breidvika naturreservat på østsida av Rebbenesøya. Lokaliteten er skarpt avgrenset mot sjøen i vest (fjæremålet), mens det er en ganske klar overgang mot bratte, vierbevokste lisider rundt lokaliteten for øvrig. Lokaliteten ble befart fra båt av Elvebakk (1984), som nevner ganske store lågurtareal som burde vært bedre undersøkt.

Naturtype: Lokaliteten utgjøres av en ca 500 m lang og 100-200 m bred sandforstrand (V4). Fordynene har ytterst ei sone hvor strandarve danner tette bestander (V6c), før strandrug tar over (V6b). Innenfor er det smale belter med primærdyne, strandrug-utforming (V7b) og etablert dyne med reinrosehei (W2c). I forsøknings-
er er det friskeng-utforming av dyneeng (W2a).

Biologisk mangfold: På forstranda ble bl.a. ishavsreddik i store mengder funnet, sammen med skjorbuksurt og strandarve. Fordyna har veksling mellom felt med strandarve og spredte tuer med strandrug. Gradvis går dette over i et rent strandrugbelte på primærdyne, hvor det også er spredt med ballblom, vendelrot, fjellflokk og hundekjeks. De ytre dyneengene er dominert av ballblom, skogstorkenebb og engsoleie. Det smale indre beltet med stabile dyner er dominert av reinrose, men er forholdsvis artsrikt og har flere kalkkrevende arter. I denne vegetasjonstypen ble bl.a. fjellkvitkurle, fjellfrøstjerne, fjellbakkestjerne, tiriltunge, hare-
rug, gullris, norsk vintergrønn, kattedot, småengkall, firblad, lodnerubom, rypebær, rynkevier, gulaks, bitterbergknapp og teiebær notert.

På konkave former forekom høgstaudeenger med rød jonsokblom, enghumleblom og ballblom.

Figur 3.8 Grønnkurle er en vanlig art på de stabile sanddynene i Nordvika. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Kulturpåvirkning: Det er ingen spor etter inngrep eller tidligere bruk av området til beite el. Beliggenheten taler for at beitepåvirkningen har vært liten eller ubetydelig i dette området også før.

Verdivurdering: En lang og smal lokalitet, avgrenset av bratte fjellsider, men de stabile dynene er rike og artsmangfoldet er stort. Både primærdyne og etablert sanddyne regnes for noe truede (VU) vegetasjonstyper i Norge (Elven 2001). Til sammen gir dette grunnlag for verdi viktig (B).

Figur 3.9 Karakteristisk for dynelandskapet i Nordvika er smale soneringer med for-dyne (dominert av strandarve), primærdyne med strandrug og etablert dyne innerst med reinroseheier, som avgrenses skarpt mot bratte fjellsider med vier og rasmarksvegetasjon. Sand-forstranda derimot er bred. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Det må ikke tillates inngrep i området av noe slag. Beiting ville vært positivt for engsamfunnene i dynelandskapet, men er ingen forutsetning for at lokaliteten skal opprettholde sine naturverdier, da de viktigste kvalitetene er knyttet til reinrose-utformingen av dynehei – en type som ikke er beiteavhengig.

2. Andamssanden, Andammen

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 1825 8170

Naturtype: Sandstrand (G03)

Naturtypeverdi: Lokalt viktig (C)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 26.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Andamssanden ligger rett sør for nordøstspissen av Andammen. Sandstranda så ut til å være ganske skarpt avgrenset mot bratte fjellsider mot vest. Mot øst er sjøen avgrensning (laveste fjære).

Naturtype: Lokaliteten ble kun befart med kikkert fra båt. Sandstranda er ca 300 m lang og 5-

20 m bred. Det er ikke utviklet sanddyner av noe størrelse på lokaliteten.

Biologisk mangfold: Ingen registreringer foreligger.

Figur 3.10 Nordkollen og den søndre delen av Andamssanden sett fra Grøtøysundet. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Kulturpåvirkning: Det ble ikke registrert inngrep i området, og inntrykket var at hele Andammen er et inngrepsfritt område.

Verdivurdering: Ei forholdsvis lita sandstrand, men i og med at den er intakt og uten inngrep får den lokal verdi. Bedre undersøkelser kan kanskje gjøre at verdien kan økes.

Forslag til skjøtsel og hensyn: For å bevare naturverdiene må det ikke foretas inngrep av noe slag på lokaliteten.

3. Sandvika, Grøtøya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 1632 8567

Naturtype: Sanddyne (G03)

Naturtypeverdi: Viktig (B)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 25.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Sandvika ligger på nordvestsida av Grøtøya. Lokaliteten er skarpt avgrenset mot sjøen (nord) og bratte lisider mot øst og vest. Innover i bukta (mot sør) er det glidende overgang mot fjellheivegetasjon med gradvis mindre sand i jordsmonnet.

Naturtype: Lokaliteten har en fin sonering i ulike sanddynetyper på en forholdsvis liten skala. Ytterst er det en bred driftsinfluert sand-forstrand (V4) som går over i fordyne av strandrug-utforming (V6b). Primærdyna er også av strandrugutforming (V7b). Gradvis overtar friskeng-utforming av dyneeng (W2a) på mer stabil sand. De indre, mest stabile delene av sanddyne-landskapet har dyneenger og dynehei, vesentlig reinrose-utforming (W2c). På små knatter som stikker opp av dynene er det små skjellsandenger. Svingeldyne med dominans av rødsvingel (W1) ble registrert i overgang mellom primærdyne og stabil dyne.

Biologisk mangfold: På forstranda ble bl.a. skjørbuksurt og strandarve notert. Fordyna har glissen vegetasjon, hovedsakelig strandrug og noe strandarve, mens primærdyna i tillegg til strandrug også har spredt innslag av store urter som skogstorkenebb, rød jonsokblom og engsoleie. De samme urtene opptrer også i de friske dyneengene, men her er ballblom dominerende. Dyneheia, hvor reinrose mange steder er teppedannende, er svært artsrik og blant artene som ble funnet her var fjellfrøstjerne, lodnerublom, teiebær, harerug, svarttopp, kattedot, fjellsnelle, grønnkurle, engfrytle, tiriltunge, fjelltistel, norsk vintergrønn og fjellbakkestjerne.

Figur 3.11 Fjellkvitkurle i dryashei i Sandvika. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Figur 3.12 Sanddynelokaliteten i Sandvika med driftsinfluert forstrand i forgrunnen, så fordyne med glissen vegetasjon av strandrug og strandarve – dernest primærdyne med tettere strandrugbelter og innerst stabile dyneheier med reinrose. På knattene som stikker opp er det små skjellsandenger med kalkkrevende vegetasjon. Foto: Bjørn Harald Larsen.

På knattene med skjellsandenger, som også for det meste var dominert av reinrose og med forekomst av flere kalkkrevende arter fra dyneheia, ble det i tillegg notert fjellkvitkurle, rynkevier, fjellpyrd, rypebær, fjellmarikåpe, dvergjamne og småengkall. I forsøkninger med noe bedre fuktighet gikk fjellfiol, jåblom og åkerminneblom inn.

Kulturpåvirkning: Den gangen det var beitedyr på Grøtøya (opphørte sannsynligvis omkring 1950) var dette trolig et viktig beiteområde for dyrene. I dag er det ingen form for kulturpåvirkning på lokaliteten.

Verdivurdering: En forholdsvis liten sanddyneforekomst sett i regionalt perspektiv, men den har en god sonering som er lett å lese i terrenget. Både primærdyne og etablert sanddyne regnes for noe truede (VU) vegetasjonstyper i Norge (Elven 2001). Dette, sammen med ganske store arealer med velutviklede reinrose-utforminger av dynehei, gjør at lokaliteten får verdien viktig (B).

Forslag til skjøtsel og hensyn: Det primære hensynet er at det ikke foretas inngrep på lokaliteten. Beiting ville vært positivt for engsamfunnene i dynelandskapet, men er ingen forutsetning for at lokaliteten skal opprettholde sine naturverdier, da de viktigste kvalitetene er knyttet til reinrose-utformingen av dynehei – en type som ikke er beiteavhengig.

4. Bukta øst for Sandvika, Grøtøya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 167 858

Naturtype: Sanddyne (G03)

Naturtypeverdi: Viktig (B)

Undersøkt/kilde: Bjørn Harald Larsen 25.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Bukta ligger rundt neste nes mot øst for Sandvika, på nordvestsida av Grøtøya. Lokaliteten er skarpt avgrenset mot sjøen (nord) og bratte lisider mot øst og vest. Innover i bukta (mot sør) er det diffus overgang mot gradvis mindre sandinfluert fjellheivegetasjon.

Naturtype: Lokaliteten er svært lik lokalitet 3 (Sandvika) og har den samme fine soneringene av ulike sanddynetyper på en forholdsvis liten skala. Ytterst er det en bred driftsinfluert sand-forstrand (V4) som går over i fordyne av strandrug-utforming (V6b). Primærdyne med strandrug (V7b), og friskeng-utforming av dyneeng (W2a) overtar innenfor fordyna. De stabile delene av sanddyna er artsrike med flere kalkkrevende arter, og vegetasjonstypen her er reinrose-utforming av dynehei (W2c).

Biologisk mangfold: Strandarve og skjorbuksurt ble notert på forstranda. Fordyne og primærdyne hadde samme utforming og artsinventar som i Sandvika. Dyneheia, hvor reinrose mange steder er teppedannende, er artsrik og blant artene som ble

notert her var fjellfrøstjerne, lodnerubloom, rynkevier, dvergjamne, jåblom, teiebær, harerug, svarttopp, kattedot, fjellsnelle, grønnekurle, fjelltistel og fjellbakkestjerne.

Figur 3.13 Sanddynene i bukta øst for Sandvika var av litt mindre utstrekning enn i Sandvika, men hadde den samme fine soneringen mellom sand-forstrand, fordyne, primærdyne og stabil dyne med reinrosehei. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Kulturpåvirkning: Den gangen det var beitedyr på Grøtøya (oppførte sannsynligvis omkring 1950) var dette trolig et viktig beiteområde for dyrene. I dag er det ingen synlig kulturpåvirkning på lokaliteten.

Verdivurdering: En forholdsvis liten sanddyneforekomst sett i regionalt perspektiv, men den har en god sonering som er lett å lese i terrenget. Både primærdyne og etablert sanddyne regnes for noe truede (VU) vegetasjonstyper i Norge (Elven 2001). Dette gjør at lokaliteten får verdien viktig (B).

Forslag til skjøtsel og hensyn: Det primære hensynet er at det ikke foretas inngrep på lokaliteten. Beiting ville vært positivt for engsamfunnene i dynelandskapet, men er ingen forutsetning for at lokaliteten skal opprettholde sine naturverdier, da de viktigste kvalitetene er knyttet til reinrose-utformingen av dynehei – en type som ikke er beiteavhengig.

5. Nordgrøtøy, Grøtøya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 1991 8815

Naturtype: Sanddyne (G03)

Naturtypeverdi: Viktig (B)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 25.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Lokaliteten ligger innerst i bukta sørøst for bebyggelsen på Nordgrøtøya. Den er skarpt avgrenset mot sjøen (nord), mens det for øvrig rundt lokaliteten er diffus overgang mot fjellhei med gradvis mindre sand i jordsmonnet. I sørøst grenser lokaliteten til et lite tjern, så her er avgrensningen skarp.

Naturtype: Dette er en større sanddyneforekomst som går over skaret mot Johannesholmen (på innsida av Grøtøya). På vestsida av skaret er det stabiliserte sanddyner opp mot 50 moh. En stor del av bukta (hvor hamna på Nordgrøtøya ligger) tørrelegges på fjære sjø. I den innerste sørøstre delen er ei ganske bred sandstrand med noe driftmateriale (V4). Fordyna er av strandrug-utforming (V6b). Det går raskt over i stabile dyner med reinrosehei (W2c); bare en smal brem med strandrug utgjør primærdyna (V7b). Pga tidligere inngrep var det flere partier med erodert dyne, bl.a. av rødsildreutforming (W3c). I forsenkninger og lesider er det friskeng-utforming av dyneeng med ballblomdominans (W2a). De stabile dynene med reinrose går helt over til et lite tjern innenfor Johannesholmen.

Figur 3.14 Sanddyner med dryashei strakk seg helt ned det nesten gjengrodde tjernet på sørøstsida av skaret over mot Johannesholmen.

Biologisk mangfold: På forstranda ble bl.a. ishavsreddik (A), skjørbuksurt og strandarve notert. Fordyna har glissen vegetasjon med strandrug, mens det i tillegg

kommer inn enkelte større urter som fuglevikke, vendelrot og ballblom i det smale beltet med primærdyne. Dyneengene med ballblom i forsenkninger og lesider hadde også innslag av vendelrot, fjelltistel og andre høyere urter. Dyneheia, hvor reinrose mange steder er teppedannende og mosedekket er kompakt i partier, er svært artsrik og av de mer interessante artene som ble funnet var korallrot, sibirgrasløk, fjelltettegras og norsk vintergrønn (A). For øvrig ble fjellfrøstjerne, rynkevier, svarttopp, fjelltistel, bjønnbrodd, tiriltunge, harerug, teiebær, svartstarr, grønnkurle, fjellsmelle, greplyng, fjellbakkestjerne og rypebær notert i dette miljøet.

Det var enkelte fuktige partier med tendenser til torvdannelse hvor det bla. ble funnet bjønnskjegg og tettegras, men ingen egentlige dynetrau ble registrert.

Figur 3.15 Overgang mellom primærdyne med strandrug og ballblom i bakgrunnen til dynehei med dominans av reinrose, svarttopp, tiriltunge, sibirgrasløk, katterot og teiebær i forgrunnen. I bakgrunnen til høyre i bildet en liten forsenkning med dyneeng dominert av ballblom. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Kulturpåvirkning: På 1920-tallet ble det tatt ut noe sand i området (Asbjørn Johan Hansen pers. medd.). Dette viser seg i dag som små partier med erodert dyne. Den gangen det var beitedyr på Grøtøya var dette trolig et viktig beiteområde for dyrene.

Verdivurdering: Et forholdsvis stort sanddyneområde med en rekke dynetyper og utforminger, alle typiske for landsdelen. Både primærdyne og etablert sanddyne regnes for noe truede (VU) vegetasjonstyper i Norge (Elven 2001). Størrelsen og de mange utformingene av noe truede vegetasjonstyper gjør at lokaliteten får verdien viktig (B).

Figur 3.16 Korallrot, i forgrunnen, sammen med bl.a. tiriltunge, svarttopp, reinrose, fjellfrøstjerne, fjelltistel og rypebær i stabile dyneenger på Nordgrøtøya. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Det er viktig at det ikke foretas flere inngrep på lokaliteten. Beiting ville vært positivt for engsamfunnene i dynelandskapet, men er ingen forutsetning for at lokaliteten skal opprettholde sine naturverdier, da de viktigste kvalitetene er knyttet til reinrose-utformingen av dynehei – en type som ikke er beiteavhengig.

6. Rekvika, Nordkvaløya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 2901 9174

Naturtype: Sanddyne (G03)

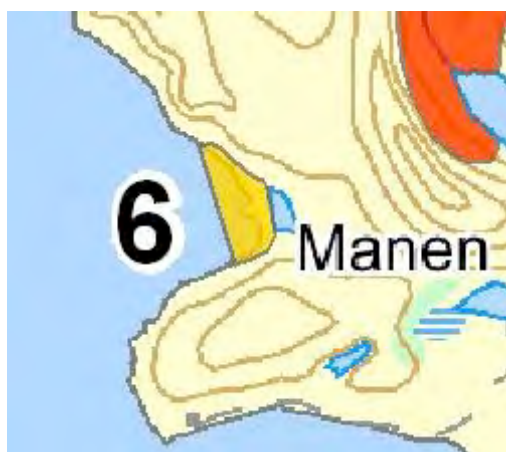
Naturtypeverdi: Lokalt viktig (C)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 26.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Rekvika ligger nord for Sørskardvågen på vestsida av Nordkvaløya. Lokaliteten er skarpt avgrenset mot sjøen i vest og Rekvikvatnet i øst. For øvrig er det diffus overgang mot fjellhei med gradvis mindre sand i jordsmonnet.

Naturtype: Fattig sanddynesystem mellom sjøen og Rekvikvatnet. I nordre del av området er det steinsstrand. Videre sørover går det over i en 20-30 bred sandforstrand med tydelige driftsvoller (V4). Ingen tydelig fordynekant, og en svakt

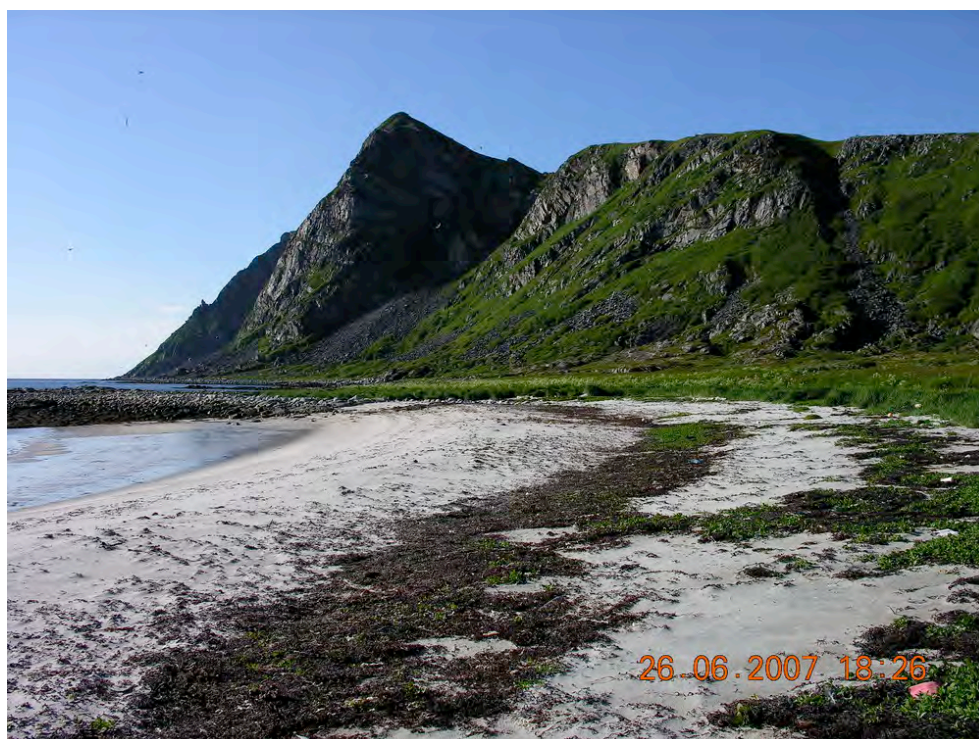

utviklet primærdyne av strandrug-utforming (W7b). På de stabile dynene er det i ytre del en friskeng-utforming av dyneeng (W2a), lenger inn en fattigere utforming med lyng (W2d).

Biologisk mangfold: På forstranda er det samfunn med ishavsreddik (A), skjørbuksurt og strandarve på driftsvollene (se Figur 3.17). Strandrug finnes bare flekkvis da primærdyna er dårlig utviklet/utydelig. Inn mot mer stabile dyner er det friskeng med

høgstauder som hundekjeks, ballblom, rød jonsokblom, kvitbladtistel, mjøduert og skogstorkenebb.

På de indre, mest stabiliserte dynene dominerer blåbær, krekling og skrubbær, sammen med en del gullris, tirltunge, sibirgrasløk, fjelltistel og gulaks.

Figur 3.17 Driftsinfluert sand-forstrand med strandarve, skjørbuksurt og ishavsreddik (A) som dominerende arter i Rekvika. Foto: Bjørn Harald Larsen.

På steinstranda i nordre del av vika hekket 100-200 par med rødnebbterne, samt enkelte par med tjeld og rødstilk.

Kulturpåvirkning: Den gangen det var beitedyr på Nordkvaløya (opphørte på 1960-tallet) var dette trolig et viktig beiteområde for dyrene. I dag bærer området preg av gjengroing.

Verdivurdering: Et forholdsvis svakt utviklet dynesystem uten aktiv fordynekant og svakt utviklet primærdyne. De fattigere dyneengene/dyneheiene er i motsetning til reinrose-utformingen avhengig av beite for å opprettholde naturverdiene over tid. Samlet gjør dette at lokaliteten ikke får høyere verdi enn lokalt viktig (C).

Figur 3.18 Høgstaudeenger med hundekjeks, skogstorkenebb og mjøduert på stabil sanddyne i Rekvika. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Gjenopptatt beiting er nødvendig for å opprettholde naturverdiene over tid i denne typen sanddynesystem. Dette bør derfor tilstrebes. For øvrig er det viktig at det ikke foretas inngrep på lokaliteten.

7. Fuglebergvika, Nordkvaløya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 306 935

Naturtype: Sanddyne (G03)

Naturtypeverdi: Svært viktig (A)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 26.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Fuglebergvika ligger på den nordvestre delen av Nordkvaløya, mellom Manen og Rossmålen. Lokaliteten avgrenses av sjøen mot nordvest, Vikavatnan mot sørøst og for øvrig av bratte fjellsider mot øst og vest. Overgangen mot mindre sandinfluert fjellhei er diffus i fjellsidene mot vest og sør, noe skarpere i øst.

Figur 3.19 Oversiktsbilde over flygesandområdet i Fuglebergvika. Bl.a. kan man se fordynene med spredte tuer av strandrug, bratte primærdynekanter, det store dynetrauet med et lite tjern i og reinrosehei på stabil sand (i forgrunnen). Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Naturtype: Dette er det største og mest dynamiske sanddynesystemet i landskapsvernområdet og dekker totalt ca 1,5 km². I fjellsidene vest for Vikavatnan går sandforekomstene opp til anslagsvis 200 moh, noe som vitner om en ekstrem vindpåvirkning. Selv i Sørskartheidet (se lokalitet 8) var det store mengder sand som må ha blåst over fra dalen med Vikavatnan. Trolig

er det det lave skaret mellom Fuglebergvika og Nordskardvågen/Sørskardvågen som gjør at det vinden kan bli så ekstrem hard her. Lokaliteten er svært kompleks og har store arealer av alle typer sanddyner; fordyne, primærdyne, stabile dyne, erodert dyne og dynetrau.

Både fordyne og primærdyne er av strandrug-utforming (hhv V6b og V7b). Det er en svært markert og høy primærdynekant i vika, særlig i vestre del. Innenfor primærdyna er det et bredt belte med friskeng-utforming av dyneeng (W2a) på mer stabil sand. Her finnes også stabile, bratte kanter med tørreng-utforming (W2b), samt partier med svingeleng (W1) i flatere områder. Særlig i vestre del av vika er det store arealer med erodert dyne, hovedsakelig buestarr-utforming (W3). Bakkenfor dette dynamiske sandlandskapet hvor det veksler mellom deponering og erosjon, er det et stort dynetrau med en liten dam og store flate arealer med fuktig,

kortvokst eng. Både sivutforming (W4a) og vierutforming (W4c) finnes. Flekkvis opptrer også reinrosehei i denne delen av lokaliteten.

Oppover mot kollen 104 moh overtar reinroseutforming av dynehei (W2c) nesten fullstendig. I lesidene ned mot bekken som renner fra Vikavatnan og ned til Fuglebergvika er det imidlertid store arealer med friskeng (W2a) dominert av ballblom. På toppen av kollen er det ei lita rikmyr med dryashei på alle kanter. Dette kan være et lite dynetrau eller bare ei vanlig minerogen myr.

Figur 3.20 På vestsida av Vikavatnan var det flygesandfelt helt opp mot 200 moh. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Biologisk mangfold: De vegetasjonskledde delene av forstranda var dominert av ishavsreddik (A), skjørbuksurt og strandarve. I fordyneområdene stod strandrug i spredte tuer, mens primærdynene var helt dominert av strandrug. Friskengene på mer stabil sand hadde dominans av arter som ballblom, gullris, åkerminneblom, fjelltistel, skogstorkenebb, engsoleie og rød jonsokblom. Tørrengene i bratte kanter var preget av låge urter som tiriltunge, fjellbakkestjerne, harerug og lodnerublom, samt enkelte grasarter. De eroderte dynene hadde usammenhengende vegetasjonsdekke med mye av de samme artene.

I dynetrauet nede i selve Fuglebergvika var det store, flate arealer med sandsiv (W4a), samt mindre partier med dominans av smårørkvein (W4b). På områder som trolig tørker bedre ut var det tepper med bleikvier. I overgangen mellom trau og stabil dyne var det kortvokst, fuktig eng med harerug, ballblom (kortvokst), tettegras, bjønnbrodd, fjellfrøstjerne, jåblom og tiriltunge, stedvis også reinrose og norsk vintergrønn (A). Dette trolig en mellomform mellom dynehei og dynetrau. På strendene langs det vesle tjernet vokste elvesnelle, mjødurt, enghumleblom,

soleiehov strandkjempe og vendelrot. Rikmyra på toppen av kollen hadde arter som myrsauløk, fjelltettegras, fjellfrøstjerne, bjønnskjegg og flekkmarihand.

Reinroseheiene var svært artsrike og av størst interesse var funn av rødflangre, korallrot og norsk vintergrønn. For øvrig forekom svarttopp, rynkevier, fjellfrøstjerne, grønnkurle, flekkmure, bleikmyrklegg, bergstarr, fjelltettegras, fjellfiol, teiebær, kattedot og fjellmarikåpe i dette miljøet. I friskengene inngikk også bl.a. svartstarr og flekkmarihand.

Kulturpåvirkning: Dette var trolig et viktig beiteområde for dyrene fra Nordskard den gangen det var husdyr der. Det var også tegn som tydet på at den vestre delen har vært gammelt slåtteland. I dag er det ingen hevd her.

Verdivurdering: Et meget stort, komplekst, urørt og dynamisk sanddynesystem med alle dynetyper representert, samt en rekke rike vegetasjonstyper tilknyttet sanddyner. Både primærdyne og etablert sanddyne regnes for noe truede vegetasjonstyper i Norge, mens dynetrau er vurdert som noe til sterkt truet (Elven 2001). Disse faktorer gjør at denne lokaliteten klart forsvare en A-verdi.

Figur 3.21 Friske dyneenger med ballblom i leside i dynelandskapet i Fuglebergvika. Fot: Ola M. Wergeland Krog.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Det er viktig at det ikke foretas inngrep på lokaliteten. Beiting ville vært positivt for engsamfunnene i dynelandskapet, men er ingen forutsetning for at lokaliteten skal opprettholde sine naturverdier, da de viktigste kvalitetene er knyttet til reinrose-utformingen av dynehei – en type som ikke er beiteavhengig.

8. Nordskardvågen, Nordkvaløya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 325 909

Naturtype: Strandeng og strandsump (G05)

Undertype: Stort strandengkompleks (G0501)

Naturtypeverdi: Svært viktig (A)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 27.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Nordskardvågen ligger på østsida av Nordkvaløya, og her er det bare et smalt (ca 2 km) og lavt (50 moh) eid over til Sørskardvågen på vestsida. Lokaliteten avgrenses av sjøen mot øst (laveste fjære), mens det er diffus overgang mellom strandeng og gjengroende beitemark rundt det meste av lokaliteten for øvrig. Mot vest går det over i sandinfluert fjellheivegetasjon i Sørskardeidet.

Figur 3.22 Nordskardvågen er et stort strandengkompleks med gjengroende beitemark og, som i forgrunnen, kultureng med hundekjeks omkring. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Naturtype: Et stort og komplekst strandengsystem, som også er et viktig hekkeområde for våtmarksfugl. Det er store mudderfjærer i ytre del, men også innover i

vågen. De ytre delene av vegetasjonsbeltet dannes av salin forstrand/panne av strandstjerne-strandkjempe-strandarve-utforming (U3d) og sauløk-utforming (U3e). Nedre og midtre salteng virket mindre utviklet, mens det var store arealer med øvre salteng – mest av rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming (U5c) og grusstarr-utforming (U5e), men også rødsvingel-utforming (U5b) finnes.

I indre deler av strandengkomplekset finnes flere utforminger av brakkvannseng; både fjæresivakseng (U7a) og pølstarsump (U7d).

Figur 3.23 De indre delene av Nordskardvågen med store arealer med øvre salteng (U5), bl.a. en del av grusstarrutforming (U5e). Foto: Ola M. Wergeland Krog.

I overgangen mot gjengroende beitemark er det sumpstrand med mjøddurt som dominerende (U9a), men også en del arealer med småørkvein-saltsiv-utforming (U9b) og myrutforming (U9c). Vest for Nordskard er de nedre delene av rik men gjengroende naturbeitemark inkludert i lokaliteten, da de danner en diffus/glidende overgang mot strandengene her. I indre del av vågen er det også små sanddyneforrekoster med strandrug (V6b/V7b). Langs bekken opp mot Sørskarideidet er det små intermedieære til rike bakkemyrer (M3). Der dalen fra Fuglebergvika (se lokalitet 7) munner ut i Sørskarideidet er det stedvis store mengder sand som er blåst over fra nordsida av øya, og her var det mindre arealer med tørrengutforming av dyne-neng (W2a) på stabil sand, samt noe lyngutforming (W2d) av dynehei med blåbær og krekling.

Biologisk mangfold: I forstrand og saltpanneområdene ble bl.a. fjæresauløk, gåsemure, fjærekoll, strandkjempe og strandarve notert. De øvre saltengene var stedvis dominert helt av grusstarr, mens noe tørrere partier hadde en flora med arter som tiriltunge, harerug, flekkmariland, fjærekoll, strandkvann, strandbalderbrå og strandkjempe. I myrutformingen av sumpstrand lenger opp ble det registrert bl.a.

duskmyrull, slåttestarr, snipestarr, småengkall, myrhatt, vanlig myrklegg, bukkeblad, jåblom, tettegras, svarttopp, bjønnbrodd og myrsaulauk. Smårørkvein dannet stedvis homogene flater i den samme sona. På de små sanddynene stod det en del strandrug, mens tørrengene på de små stabile dyneområder innenfor hadde arter som kattefot, fjellmarikåpe, harerug og tiriltunge.

Figur 3.24 Der dalen fra Fuglebergvika kommer ut i Sørskareidet var det brakt store mengder sand over fra nordvestsida av øya. Her var det tørrengutforming av dyneeng (W2a) og fattig lyngutforming av dynehei (W2d). Foto: Ola M. Wergeland Krog.

På de små rike bakkemyrene opp mot Sørskareidet ble fjelltistel, svarttopp, jåblom, bjønnbrodd og bleikmyrklegg notert. De gjengroende beitebakkene vest for Nordskard var på grunnlendte områder dominert av gulaks, finnskjegg, fjelløyentrøst, rundskolm og fjellmarikåpe. På djupere jordmonn tok høgere urter og store gras over.

Strandengene var en viktig hekkeplass for våtmarksfugl, og det ble registrert varslende voksne fugler og/eller dununger av storspove (NT), småspove, rødstilk, tjeld og sandlo i området. I tillegg ble hettemåke (NT) observert, og denne arten hekker muligens i tjern med flytetorv i nærheten.

Kulturpåvirkning: Både bakkene vest og nord for Nordskard og strandengene har tidligere blitt hardt beitet. Men nå har det ikke vært husdyr på Nordskard siden 1964. Det er anlagt en veg over vågen, sannsynligvis for å komme lettere til slåtemark på andre siden, men brua over djupålen er nå borte. En gammel ferdselsveg går fra Nordskard over Sørskareidet til Sørskard.

Figur 3.25 Veggen mellom Nordskard og sørsida av Nordskardvågen. Brua over djupålen er borte. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Verdivurdering: Dette er et stort og komplekst strandengsystem lite berørt av inn-
grep, med innslag både av beitemark, sanddyner og rikmyr. Lokaliteten har fine
soneringer mellom forstrand, ulike saltenger og sumpstrand. I tillegg er det et vik-
tig viltområde, som trolig også har viktige funksjoner under trekket. Samlet gjør
dette at lokaliteten får verdien svært viktig (A).

Figur 3.26 Beitebakkene nord og vest for Nordskard er i kraftig gjengroing, likeledes kulturmarka rundt bebyggelsen – som domineres helt av hundekjeks. Dette området

bør få høyeste prioritet når det gjelder gjeninnføring av beite i landskapsvernområdet, da vi her har det største potensialet for restaurering av verdifull kulturmark. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Det er viktig at det ikke foretas ytterligere inngrep på lokaliteten, som for eksempel oppføring av bygninger. Beiting ville vært positivt både for strandengene, dyneengene og naturbeitemarka ned mot vågen. Dette området bør få høyeste prioritet når det gjelder gjeninnføring av beiting i området.

9. Klubbevika, Nordkvaløya

UTM-referanse (EUREF89): 34W DC 325 833

Naturtype: Sandstrand (G04)/sanddyne (G03)

Naturtypeverdi: Lokalt viktig (C)

Undersøkt/kilde: Ola M. Wergeland Krog og Bjørn Harald Larsen 27.06.2007

Områdebeskrivelse:

Beliggenhet og avgrensning: Klubbevika ligger nordøst for Breidvika på østsida av Nordkvaløya. Det så ut til å være en gradvis overgang mot vierkratt og bjørkeskog innenfor de små sanddynene mot vest. Mot øst er sjøen avgrensning (laveste fjære). Mot nord går det over i

steinstrand (storsteinet).

Naturtype: Lokaliteten ble kun befart med kikkert fra båt. Sandstranda er ca 200 m lang og 5-20 m bred. Innenfor sand-forstranda, som hadde lite driftsmateriale, er det små sanddyner, trolig mest etablerte dyner (W2) med friskenger og/eller tørrenger. Primærdynekanten var lav, og det er trolig ingen dynamisk sanddyneprosess i området.

Biologisk mangfold: Fordyne-/primærdyneområdene hadde et smalt belte med strandrør, for øvrig foreligger ingen registreringer.

Kulturpåvirkning: Det gikk ei kraftlinje et stykke innenfor sanddynene (se Figur 3.27). For øvrig synes det ikke å være inngrep på lokaliteten. Beitepåvirkningen opphørte trolig på 1960-tallet eller før.

Verdivurdering: Ei forholdsvis lita sandstrand med små og mest stabile dyner i bakkant. Uten detaljundersøkelser er det ikke riktig å gi lokaliteten høyere verdi enn lokalt viktig (C) – som en intakt sandstrand og sanddyneforekomst.

Figur 3.27 Klubbevika med sandstranda og bakenforliggende fordyne/primærdyne med strandrug. Sanddynene på denne lokaliteten var svakt utviklet, og det er trolig et lite dynamisk system. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Forslag til skjøtsel og hensyn: Trolig er dette et sanddyneområde som vil få økt verdi dersom beiting gjenopptas, da det sannsynligvis er mest friske dyneenger og neppe forekomst av reinrosehei.

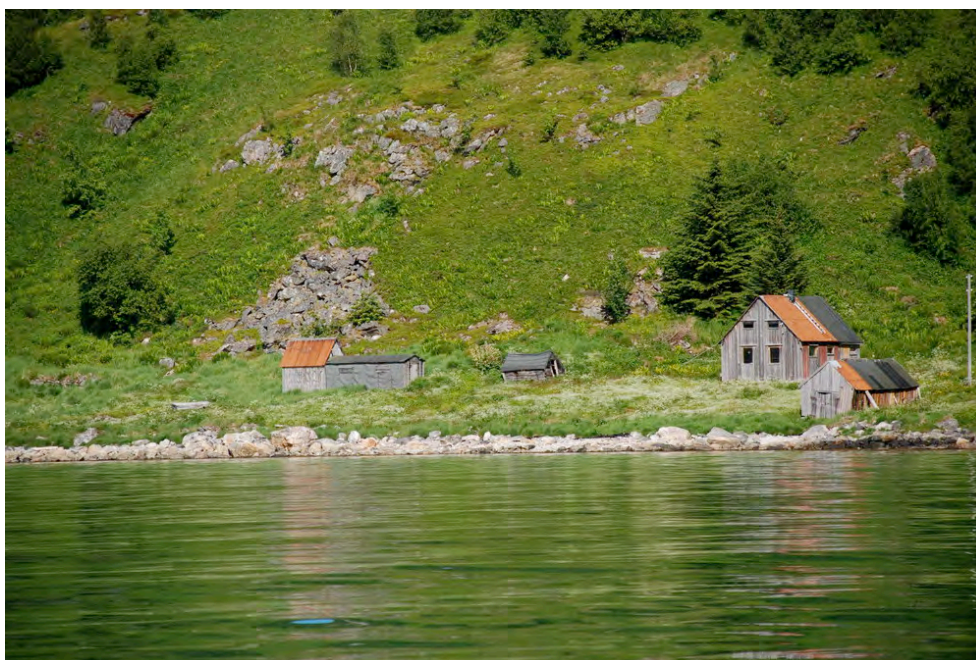
4 Innspill til forvaltningsplan

4.1 Forvaltning av kulturlandskapet

4.1.1 Aktuelle skjøtselstiltak

Det siste sauebruket på sørsida av Nordkvaløya ble lagt ned i 1969. Etter det har det ikke vært annen beiting innenfor området enn en kort periode med reindrift i det samme området omkring 1980. På Rebbenesøya beiter det noe rein fortsatt, men beitepåvirkningen i landskapsvernområdet av dette synes å være minimal vurdert ut fra lokaliteter ned mot sjøen nord for Breivika.

Historisk har beiting vært den viktigste kulturlandskapsformerer i området, og spesielt tydelig er dette omkring de større brukene på Nordkvaløya og Hersøya – hvor vi finner store beitebakker i gjengroing. Slått har hatt mindre betydning, og under den siste tida med fast bosetting på øyene har slått trolig foregått bare på gjødslet innmark. Lenger tilbake i tid var slått viktigere også i utmark, bl.a. i tilknytning til dyneenger og myrer.

Figur 4.1 Et typisk bilde av tilstanden i kulturlandskapet i verneområdet. Innmarka nærmest det nedlagte bruket i Rotvika er gjengrodd med hundekjekseng, mens fjellheivegetasjon og store bregner har overtatt i beitebakkene. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

Gjenopptaking av beiting er både det beste og det mest realistiske alternativet for å få fornyet bruk av arealer i kulturlandskapet som tidligere hadde store naturverdier. Sau og geit var de viktigste beitedyrene i Karlsøy før fraflyttingen tok til (Bratrein 1989). Geit er mindre aktuelt i dag, men bruk av reint kjøttproduserende raser er en mulighet. Sau eller ungdyr av storfe er nok de mest aktuelle husdyrslagene, da de

kan gå på beite med lite krav til tilsyn gjennom beitesesongen. Det finnes ikke store rovdyr på øyene i landskapsvernområdet (Strann m.fl. 2007), noe som også gjør det uproblematisk å slippe sau på utmarksbeite. På innmark i tilknytning til fritidsboliger bør også hest vurderes som et alternativ dersom det er praktisk mulig eller ønskelig.

Slått er en lite aktuell og realistisk kulturlandskapsskjøtsel i området. Dette er arbeidsintensivt og krever en god porsjon idealisme for å få gjennomført på areal av en slik størrelse at det ville få betydning for biologisk viktige lokaliteter. I dag utføres slått på stier opp fra sjøen til fritidsboliger, og i varierende grad også helt inntil bygninger. Dette er nesten uten unntak områder som er tidligere jordbearbeidet og/eller gjødslet. Disse arealene har derfor små eller ingen naturverdier. For å få effekt på biologisk mangfold måtte områdene som slås utvides, eventuelt flyttes opp mot beitebakker eller ut mot strandenger. Slik situasjonen er i landskapsvernområdet i dag vurderes dette som urealistisk, med mindre det finnes ildsjeler som er villig til å utføre dette på avgrensede arealer for å holde kulturlandskapet i hevd.

Rydding av beiter/beitebakker i gjengroingsfase vil selvsagt være positivt. Slik sett bør det ikke være restriksjoner på uttak av bjørk til ved i nærheten av tidligere gårdsbruk. Det bør spesielt stimuleres til å ta ut bjørk i tidligere beiteområder.

Økonomisk støtte til drift bør kanaliseres mot tiltak som gir størst effekt pr investert krone, og da er det beiting som må bli viktigst, samt slått av engene omkring de gamle bosetningene. Dette kan eventuelt kobles til avbøtende tiltak mot rovdyrskader i utsatte områder, slik at brukere får støtte til transport av dyr til og fra for eksempel Nordkvaløya i beitesesongen. Det må også beregnes en del midler på gjerding da det kan vise seg nødvendig å gjerde for å kanalisere beitepresset til de biologisk mest interessante områdene.

4.1.2 Prioriterte tiltaksområder

Generelt vil det være størst mulighet for å restaurere biologisk viktige kulturlandskap i de områdene hvor dyrehold og beiting i utmark pågikk lengst. Det bør også skjeles til hvor det er belegg for at det tidligere har vært biologisk viktige kulturlandskap, gjennom gamle plantefunn. Dernest bør beitebakker ovenfor tunet/innmarka og strandenger prioriteres. Biologisk er disse som regel langt mer interessante enn den nærmeste innmarka rundt bebyggelsen, som har vært jordbearbeidet og gjødslet.

Ut fra disse prioriteringene bør følgende områder prioriteres:

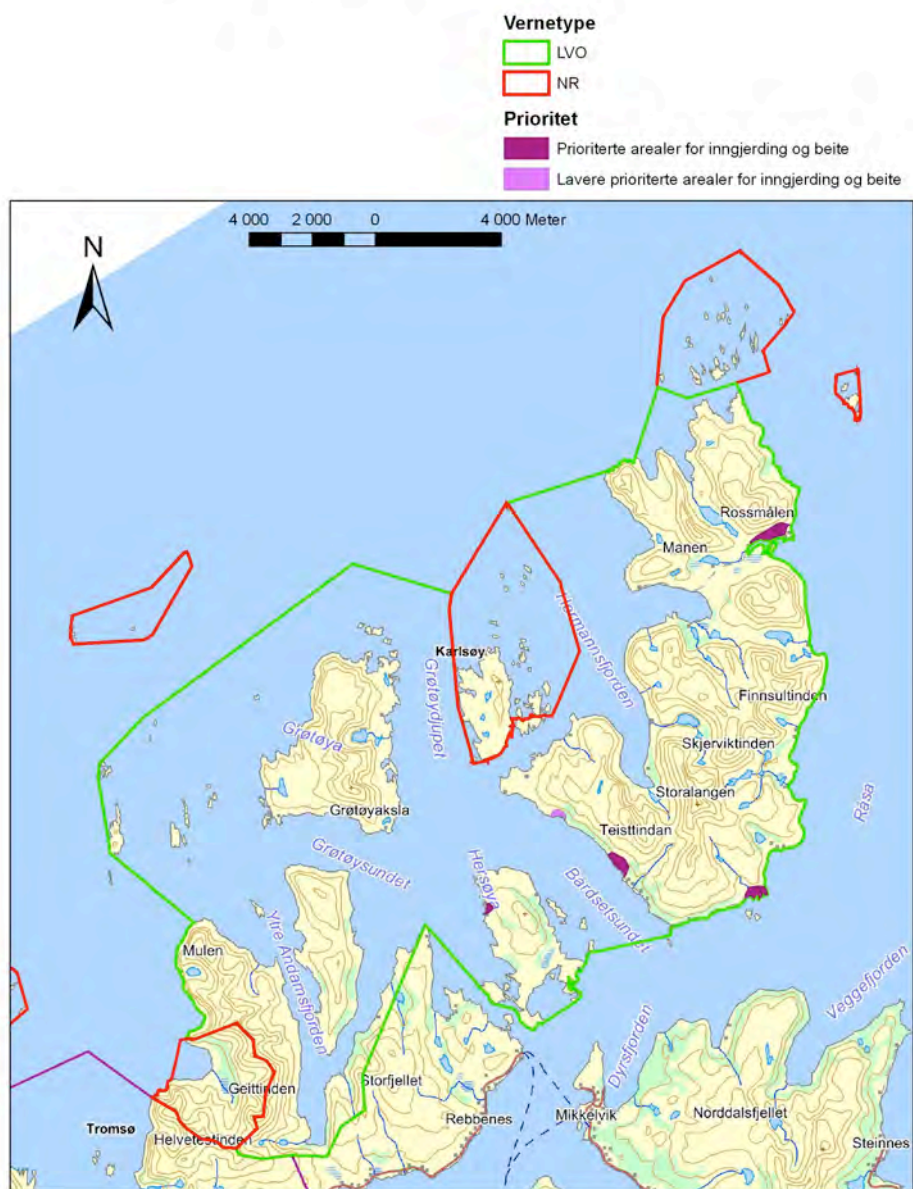
- Beitebakkene og strandengene på Nordskard
- Beitebakkene på Bårdset
- Beitebakkene på Rødgammen

Også andre områder kan være aktuelle av ulike årsaker. Ved Hersøygård er det mindre beitebakker og strandenger som har et visst restaureringspotensial, og dette

området ligger gunstig til i forhold til transport av dyr fra Rebbenesøya. Det samme gjelder for så vidt Toftefjordneset, men her ble den tidligere beitemark ikke undersøkt nærmere. Også i Rotvika var det beitebakker som ble vurdert som et mulig restaureringsobjekt.

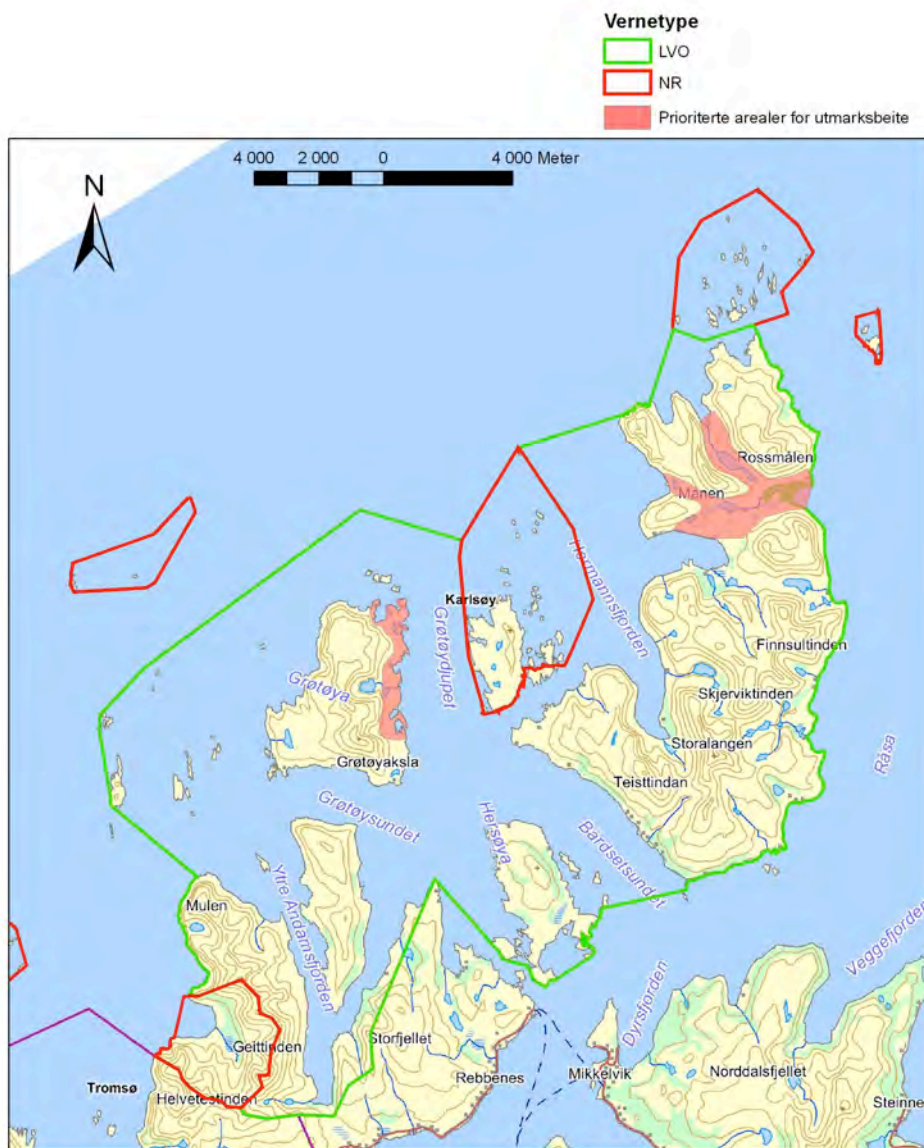
Dersom slått er aktuelt vil det beste være å satse på artsrike strandengmiljøer, og da særlig Nordkardvågen – men også Hersøygård og området sør for Kobbenvågen på Grøtøya bør vurderes.

Nordkvaløya - Rebbenesøya landskapsvernområde Prioritering av arealer for inngjerding og beite

Figur 4.2 Forslag til prioriterte områder for inngjerding og beite innenfor landskapsvernområdet.

Nordkvaløya - Rebbernesøya landskapsvernområde Prioritering av arealer for utmarksbeite

Figur 4.3 Forslag til prioriterte områder for slipp og beite av husdyr på utmarksbeite dersom det blir et aktuelt tiltak.

For å gjenskape biologisk viktige kulturlandskap med basis i jengroingsområder som her, er det ofte nødvendig å gjerde inn de viktigste arealene og slippe dyr der. Dersom man slipper dyr på utmark vil dyrene gå over så store områder at beitepresset blir for lavt til at beitepåvirkningen kan reversere den negative utviklingen på de viktigste arealene. I enkelte områder i utmarka ville det også vært positivt med beiting, særlig på dyneenger. En mulighet er å slippe sau for eksempel ved

Nordskard og sette opp saltsteiner ved Nordskard, i Sørskardeidet og i Fuglebergvika for å kanalisere beitingen mot disse lokalitetene. På Grøtøya kunne man gjort det samme på Nordgrøtøya og på sanddynene innerst i bukta sørøst for bebyggelsen her.

4.1.3 Oppføring av nye bygninger

Slik kulturlandskapet i landskapsvernområdet framstår i dag er det små konflikter mellom biologisk mangfold og eventuelle søknader om oppføring av nye bygninger i tilknytning til tidligere bosetting eller nåværende fritidsboliger. Generelt gjelder at kulturmarka nærmest eksisterende bebyggelse i dag er gjengrodd med kraftige grasarter og store urter, og disse arealer har ikke spesielle naturverdier. De har også lavt potensial for restaurering, da de for det aller meste har vært tidligere dyrket og/eller kraftig gjødslet. Noen mindre strandenger med restaureringspotensial finnes allikevel, og disse må ikke bygges med båthus el. Dette gjelder bl.a. på Hersøygård og i Molvika. I beitebakkene vil det være lite aktuelt å legge bebyggelse el., men for ordens skyld er det viktig å påpeke at særlig områdene med størst restaureringspotensial – jf lokalitetene som er listet opp i kap. 4.1.2, må beholdes frie for inngrep.

I et område er det særlig grunn til å være restriktiv, nemlig i Nordskardvågen. Her må det ikke bygges eller foretas andre inngrep innenfor det som er avgrenset som en svært viktig naturtypelokalitet. Dette inkluderer arealer helt inntil eksisterende naust.

For øvrig i området er det viktig å stimulere til tiltak som kan føre til ny aktivitet i jordbruksnæringene. I forskriften for landskapsvernområdet heter det: *”Formålet med vernet er å bevare et større, sammenhengende kystområde som er representativt for kystnaturen i Troms. Området har godt utviklede kvartærgeologiske landskapselementer og spor av rike kulturtradisjoner helt fra steinalder og frem til i dag.”* Dersom dagens situasjon fortsetter, med kun fritidsboliger og ingen jordbruksaktivitet, vil sporene etter disse rike kulturtradisjonene være nesten helt utvisket i løpet av noen få generasjoner. I dette perspektivet er det viktigere å legge til rette for aktivitet som kan generere bruk av kulturlandskapet enn å legge restriksjoner på tiltak i tilknytning til nedlagte bruk – innenfor de rammene den lokale forskriften gir.

4.1.4 Gjenopptakelse av tidligere dyrkningsjord

Tidligere dyrkede arealer er jordbearbeidet og kraftig gjødslet og derfor uten spesielle naturverdier. Gjenopptakelse av dyrkningsjord, for eksempel kulturenger, potetåkrer eller grønnsaksparseller, vil derfor ikke ha noen negativ effekt på naturkvalitetene. På den andre siden vil slik bruk kunne bidra til å holde deler av kulturlandskapet åpent, og videre bidra til økt aktivitet på innmarksarealene.

4.2 Områder med spesielle naturverdier

De 9 områdene med spesielle naturverdier som ble kartlagt langs kyststripa sommeren 2007 bør forvaltes etter egne retningslinjer. Lokalitetene må unntas fra alle typer inngrep og også de fleste typer aktiviteter. Alle lokalitetene ville bli begünstiget av beiting, men de færreste er avhengig av beiting for å opprettholde naturverdiene.

De største naturverdiene i landskapsvernområdet er knyttet til store, dynamiske sanddynekomplekser, hvor de største arealene utgjøres av stabile dyneheier med reinrose – en ikke kulturbetinget vegetasjonstype. Også på sandstrender med bare fordyner og primærdyner er beite uten betydning. Innenfor sanddynesystemene er det imidlertid mindre arealer med dyneeng hvor beite ville vært positivt, særlig de friske ballblomengene. Det samme gjelder engene over flomålet i det store strandengkomplekset i Nordskardvågen.

Figur 4.4 Bleikmyrklegg i reinrosehei på stabil sanddyne i Fuglebergvika. De største naturverdiene i området er knyttet til slike rike dyneheier, og disse er ikke beitebetingede. Foto: Ola M. Wergeland Krog.

I § 4 i den lokale forskriften er det listet en rekke tiltak som kan utføres uten søknad, bl.a. ”Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg.” I Nordskardvågen går det en vei mellom nord- og sørsida av vågen. Den er bygd som en molo over strandengområdet her, men brua (trolig av tre) er nå borte. I prinsippet åpner forskriften for vedlikehold av dette ”anlegget”. Dette bør ikke bli gjort. Det anbefales at vegen blir liggende i sin nåværende form, som et nyere tids kulturminne, uten adgang til vedlikehold.

5 Kilder

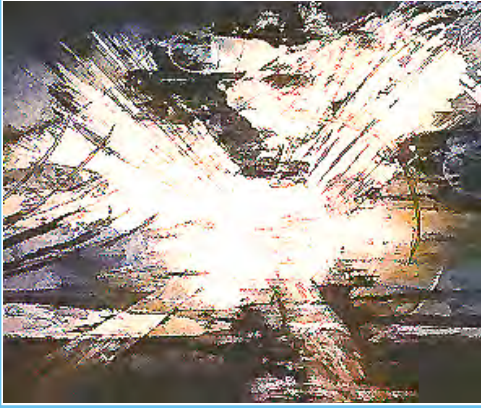
5.1 Skriftlige kilder

- Benum, P. 1958. The flora of Troms fylke. A floristic and phytogeographical survey of the vascular flora of Troms fylke in northern Norway. *Tromsø Museum Skrifter Vol. VI*. 402 s. + 546 kart.
- Bratrein, H. D. 1989. *Karlsøy og Helgøy Bygdebok. Bind 1-4*. Karlsøy kommune.
- Direktoratet for naturforvaltning 2006. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok 13*, 2. utgave 2006: 1-258 + vedlegg.
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Naturbase dokumentasjon. Biologisk mangfold. Arealis-prosjektet. Internett: <http://dnweb5.dirnat.no/nbinnsyn/>
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. *NINA Temahefte 12*. 279 s.
- Elvebakk, A. 1984. *Verneverdig kystvegetasjon I Troms. Del-rapport I: Verneverdig kystvegetasjon på ytre Rebbenesøya og øyene utenfor*. Tromsø Museum. 22 s.
- Elven, R. 2001. Havstrand. S. 154-200 i: Fremstad, E. & Moen, A. (red.). Truete vegetasjonstyper i Norge. *NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. bot. Ser. 2001-4*.
- Jacobsen, K.-O., Alvheim, B. & Mølster, L. 1996. Utkast til verneplan for kystregionen i Troms fylke. Generell del. *Fylkesmannen i Troms, miljøvernnavdelingen. Rapport Nr. 63-1996*: 1-53 + vedlegg.
- IUCN (World Conservation Union) 2001. *IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1*. IUCN Species Survival Commission, Gland, Switzerland, and Cambridge, United Kingdom.
- Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk Rødliste 2006 – 2006 *Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norway.
- Miljøverndepartementet 2001. *St. meld. nr. 42 (2000-2001). Biologisk mangfold. Sektoransvar og samordning*. 220 s.
- Moen, A. 1998. *Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon*. Statens kartverk, Hønefoss.
- Møller, J. J. & Fredriksen, P. T. 2007. Nordkvaløya – Rebbenesøya landskapsvernområde. Kvartærgeologisk vurdering 2007. Rapport til Fylkesmannen i Troms, miljøvernnavdelingen.
- Mølster, L., Johansson, L., Jacobsen, K.-O., Haugerud, R. E. & Alvheim, B. 1996. Utkast til verneplan for kystregionen i Troms fylke. Faglig del I: Nord-Troms. *Fylkesmannen i Troms, miljøvernnavdelingen. Rapport Nr. 64-1996*.
- Norges geologiske undersøkelse 2007. *N250 Berggrunn - vektor*. <http://www.ngu.no/kart/bg250/>
- Schwenke, J. T. 1987. *Kulturbetinga vegetasjon i ytre Troms. Vernekriterier, lokalitetsliste og lokalitetsbeskrivelse*. Preliminær rapport Fylkesmannen i Troms. 60 s.

Strann, K.-B., Bjerke, J. W., Frivoll, V. & Johnsen, T. V. 2007. Biologisk Mangfold. Karlsøy kommune. *NINA Rapport* 208: 1-90.

5.2 Muntlige kilder

Asbjørn Johan Hansen	Grunneier Nordgrøtøya	901 74 851
Morten W. Melby	Utreder landskap	62 34 55 30
Robert Robertsen	Karlsøy kommune	77 74 60 00
Ann-Heidi Johansen	Fylkesmannen i Troms, miljøvernadv.	77 64 20 00

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaets hovedformål er å tilby miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging av biologisk mangfold
- Konsekvensanalyser for ulike tema, blant annet: Naturmiljø, landskap, friluftsliv, reiseliv og landbruk
- Utarbeiding av forvaltningsplaner for verneområder
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Foredragsvirksomhet

Hovedadresse:

Bekkjen, 6630 Tingvoll

Telefon: 71 53 17 50

Telefax: 71 53 01 51

Org.nr.:

984 494 068 MVA

Hjemmeside:

www.mfu.no